

CARTULARI de la Catalunya Comtal

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

Història i paisatge del

**PALLARS
JUSSÀ**

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX ALS CENTRES OFICIALS I CULTURALS DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER

RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN EL CARTULARI DE L'INSTITUT

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

- Associació Espai Catalunya Topalekua- Sant Sebastià - Donostia.
- Cercle Català d'Araba. - Gazteiz-Vitoria.
- Cercle Català de Madrid - Madrid.
- Casa Catalana de Saragossa - Saragossa.
- Casa de Catalunya de Sevilla - Sevilla.
- Casal Català de Tenerife - Adeje (Tenerife).
- Cercle Català de Menorca - Maó.
- Fundació Carles Salvador - Benassal - Castelló

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA:

- Centre Català de Munic.- München.
- Associació Catalana d'Hamburg "El Pont Blau".

ARGENTINA:

- Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat"- Buenos Aires.
- Casal Català de Bahía Blanca - Bahía Blanca.
- Casal de Catalunya de Buenos Aires - Buenos Aires.
- Les Quatre Barres Castelar - Castelar - Buenos Aires.
- Centre Català de Mendoza - Mendoza.
- Centre Català de Rosario - Rosario.
- Centre Català de Venado Tuerto - Venado Tuerto, Santa Fe.
- Casal Català de Mar del Plata.
- Casal de Catalunya de Santa Fe.
- Casal Català de Córdoba - Córdoba.
- Casal dels Països Catalans de la Plata - La Plata.
- Casal de Catalunya de Paraná - Paraná , Entre Ríos.
- Centre Català de Capitán Sarmiento - Capitán Sarmiento.

AUSTRIA:

- Casal Català de Viena - Viena.

BELGICA:

- Casal Català de Brussel·les - Etteerbeek - Tevueren.

COLÒMBIA:

- Comunitat Catalana de Colòmbia - Santa Fe de Bogotà, DC.

BRASIL:

- Associação Cultural Catalonia - São Paulo-SP.
- Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio (Ramon Lluï) São Paulo - SP.

CANADÀ:

- Casal Català de Vancouver - Burnaby, BC
- Casal dels Països Catalans de Toronto - Toronto, ON

COSTA RICA:

- Casal Català de Costa Rica - San José.

CUBA:

- Societat de Beneficència de Naturals i Descendents de Catalunya - La Habana.

EL SALVADOR:

- Casal Català d'El Salvador - El Salvador.

EQUADOR:

- Casal Català de Quito - Quito
- Casal Català de Guayaquil
- Casal Català "Jorge Butinà" - Cuenca.

FRANÇA:

- Cercle Català de Marsella - Marseille.
- Casal Català de Tolosa de Llenguadoc - Toulouse.
- Casal de Catalunya de París - París.
- Centre Cultural Català de Perpinyà - Casal Jaume I - Perpinyà.
- Casal Català de Grenoble - Grenoble.
- Centre Català d'Occitània - Samazan.
- Casal Català de Nantes "Tirant lo Blanc" - Nantes.

ITÀLIA:

- Associació Catalans a Roma - Roma.

JAPÓ:

- Centre Català de Kansai - Osaka.

LUXEMBURG:

- Centre Català de Luxemburg - Luxemburg.

MÈXIC:

- Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F.
- Casal Català de la Península del Yucatán - Mèrida, YU.
- Club d'Empresaris Catalans a Mèxic (CEC) - México D.F.

PARAGUAI:

- Centre Català d'Asunción - Asunción.

SUÈCIA:

- Les Quatre Barres d'Estocolm - Stockhom.

SUÏSSA:

- Centre Català de Lausana - Lausanne.
- Casal Català de Zurich - Zurich.
- Centre Català de Basilea - Birsfelden.

URUGUAI:

- Casal Català de Montevideo - Montevideo.

VENEÇUELA:

- Centre Català de Caracas - Caracas.

XILE:

- Centre Català de Santiago de Xile - Santiago de Xile.

Edita: Institut d'Estudis Històrics
Medievals de Catalunya

Jaume Bertomeu
Editor

Lluïsa Goberna
Directora

Jordi Sotorra

Manel Esteban
Consell de Redacció

Aquest CARTULARI és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.

EDITORIAL

Amb aquest número 39 ja fa vuit anys que vaig emprendre la direcció de la nostra revista Cartulari.

Us puc dir que ha estat una trajectòria molt satisfactòria a nivell personal, encara que de dificultats no n'han faltat.

Els temps són complicats en tots els àmbits socials, i la nostra associació, com tantes d'altres, també se'n ressent.

A més a més, els anys també passen inexorablement i molts bons amics i col·laboradors, que ens han donat durant molts anys el seu suport, malauradament ens han deixat i en d'altres els anys es comencen a notar. Però encara que aquests no siguin els millors moments i costi una mica més d'anar endavant, no hem perdut les ganes de continuar la tasca i seguim estant al peu del canó i esperem fer-ho tot el temps que les circumstàncies, que esperem que siguin més favorables, ens ho permetin.

Una associació la fan les persones que la integren, la il·lusió que hi posen per tirar-la endavant, malgrat les dificultats. Els problemes personals que afecten cada una de les persones de l'associació sempre, com ha de ser, són prioritaris, i hi ha èpoques que costa de compaginar les dificultats personals amb altres interessos.

D'altra banda, ens han arribat nous col·laboradors, amb saba nova, als quals estem molt agraïts, perquè amb el seu ajut i suport estem convençuts, malgrat les dificultats, que la nostra associació encara tindrà molta corda... almenys aquest és el nostre desig, que en aquest 2019 que comença no deixarem de demanar.

Us desitjo unes **BONES FESTES!**

Lluïsa Goberna

Redactors

Col·laboradors:

Carles Aparicio
Conxita Bentz
Elvira Bertomeu
Bartomeu Bioque
Ramon Canyelles
Laura Egea
Armand Estesó
Toni Font
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Glòria Jara
Jaume Martell
Eliseu Massana
Robert Porta
Nati Regàs
Judit Sogas
Joana Tarín
Manel Tosca
Xevi

Maquetació i Disseny

Lluïsa Goberna

Corrector:

Joan Anton Font

Webmaster:

David Ballesteros

Redacció i

Administració:

Casanova, 43,
Esc. Dret. Entl. 3r.
08011 BARCELONA
Tel. 93 325 77 91

E-mail:

institut@cartulari.cat
estament@cartulari.cat
www.cartulari.cat

Capçalera:

Copy-Art-Institut.

Impressió:

Copyluz

Dipòsit Legal:

B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

SUMARI

Portada. Església Santa Maria de Gerri de la Sal.....	1
Casals Catalans. D'arreu del món.....	2
Editorial. Redacció i administració.....	3
Ressenya d'activitats	5
Sopar d'Estiu. Presentació Cartulari 38.....	6
Truc d'en Xevi	42

Foto contraportada:
Panoràmica des d'Abella de la Conca

Un passeig per Sant Martí de Romanyà de la Selva10

Dins el terme municipal de Santa Cristina d'Aro (Girona), a 325 m sobre el nivell de mar, hi trobem un petit nucli de població que té per nom Romanyà de la Selva.

.La Vestimenta Medieval s.XV.....14

Pell: Vestit amb mànigues amples a l'estil de les túniques romanes que s'utilitzava com a peça d'abric, l'origen del nom es deu a que el folre estava fet de pells, les més utilitzades eren: ermini, conill, xai o avortí...

La gran mentida del Mil·leni:

Va ser realment Cristòfor Colom qui va descobrir Amèrica?.....**18**

"El jurista jueu novaiorquès Aaron Goodrich (*1807-†1887) i l'historiador americanista de Nova Orleans, Henry Vignaud (*1830-†1922), ja van manifestar públicament a la fi del segle XX ...

Una altra descoberta del Pallars Jussà...24

Ja en portem quatre de sortides pel magnífic paisatge de les terres lleidatanes. Sembla que en cada sortida ja ho hem vist tot, però ens equivoquem de ple...

Duoda la comtessa escriptora.....36

Duoda va néixer en una família de l'alta noblesa, a la primera meitat del segle IX (entre l'any 803 i 810) a les terres de l'imperi carolingi, l'època alt medieval catalana del s. IX, un segle difícil i bastant violent, a la Septimània, i morí...

Germanor i reivindicació catalana a Perpinyà.....40

La Diada de Catalunya Nord es va celebrar el 7 de novembre, com tots els anys, a la capital del Rosselló, però la concentració massiva vinguda de diferents llocs de parla catalana...

RESSENYA D'ACTIVITATS

29 de juny de 2018

Es va celebrar el **Sopar d'estiu** i presentació del **CARTULARI** número 38. Junt amb la celebració de l'aniversari del president de l'Institut, Jaume Bertomeu. L'esdeveniment va tenir lloc al **Restaurant "El Trapío"** de Barcelona.

28, 29 i 30 de setembre de 2018

Sortida cultural pel **Pallars Jussà**. Hospedatge a la casa rural Pereform d'Aramunt.

SOPAR D'ESTIU

ESPECIAL 90è ANIVERSARI DEL PRESIDENT DE L'INSTITUT, EN JAUME BERTOMEU

Per Jordi Sotorra

PRESENTACIÓ **CARTULARI 38**

29 de juny de 2018

Aquest any el sopar d'estiu per a la presentació del Cartulari 38 va tenir una característica molt especial; es va fer el dia 29 de juny, coincidint amb el **90è aniversari del President de l'Institut d'Estudis Històrics Medievals de Catalunya i editor del Cartulari, en Jaume Bertomeu i Julià.**

Enguany aquest tradicional sopar es va celebrar en el restaurant El Trapio i, com és costum, ens van servir una copa de cava de benvinguda mentre els assistents al sopar compartien tertúlia i salutacions en el bonic jardí del propi restaurant.

Els presents varen poder gaudir d'un bon sopar que consistia en un primer plat de "pica-pica" i un segon de carn o peix. Durant el temps que va durar el sopar els assistents van tenir una participació molt animada en totes les taules.

Un cop acabades les postres, va començar l'hora dels regals, que en nom de tots se li van donar a en Jaume Bertomeu.

Un cambrer va posar damunt la taula i davant d'en Jaume dos grans números de xocolata (9 i 0) amb una

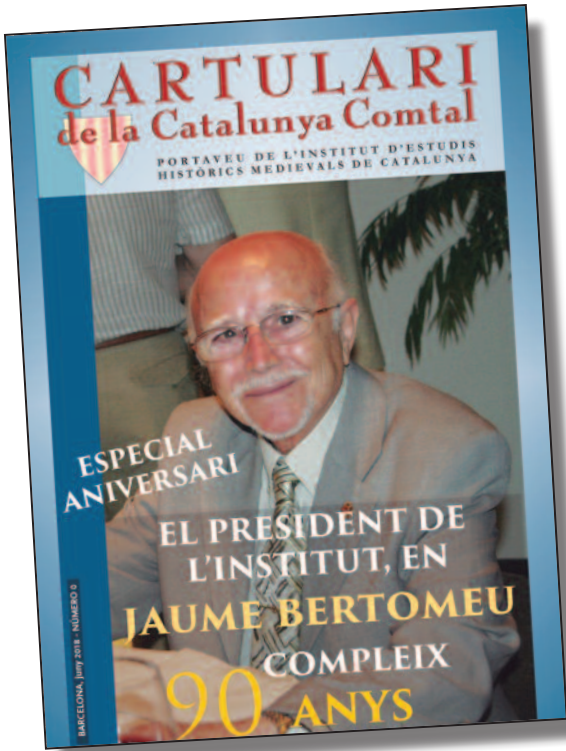

espelma a cada un perquè les poguéu bufar.

Seguidament l'amic Manel Esteban li va fer entrega de dues làmines amb caricatures: una que feia referència a l'Institut i l'altra a L'Estament de Cavallers Nobles del Principat de Catalunya. **Després en Jordi Sotorra li va fer entrega d'un nino amb la seva caricatura fet amb paper maixé.** Tot seguit la seva esposa Lluïsa li va donar un Cartulari fet especialment per a ell, amb un recull de fotografies de records personals i de diversos actes de l'Institut i unes dedicatòries dels seus amics. **Per acabar vàrem tenir l'actuació de la so-**

prano M. Àngels Miró, que entre altres molts reconeixements disposa del diploma del Concurs "Francesc Viñes" i que, a més, ha participat com a solista de l'Orfeó Català, del Gran Teatre del Liceu i del Palau de la Música i també amb l'orquestra Ciutat de Barcelona. Va interpretar cançons molt nostrades, com són: Rosó, El cant dels ocells i Cançó d'amor i de guerra.

També hi van haver alguns regals personals. **En Manel Tosca, Clavari del Capítol dels Homes de Paratge li va fer entrega, junt amb alguns membres del Capítol, d'un diploma de BENMEREIXENÇA per la seva col·la-**

boració al redreçament de la Cultura Catalana; ell mateix per fer una mica de broma li va donar unes sabatilles amb la senyera estelada, i amb la gran artífex del Cartulari, na Lluïsa, també van tenir l'atenció de regalar-li una bossa de mà, que va rebre amb força il·lusió.

Amb cada regal, en Jaume anava quedant en un estat d'emoció molt gran –no tocava de peus a terra i crec que no sabia si estava a la terra o al cel. Va anar passant per totes les taules donant les gràcies i repartint petons i abraçades. Finalment, mi·cròfon en mà, va dirigir unes paraules a tots els assistents per donar-los les gràcies.

A l'edició del Cartulari especial que se li va entregar, d'entre els molts amics que té, es van incloure cinc dedicatòries, les quals va ser llegides una a una pels seus autors.

Aquest any la durada del sopar, amb totes aquestes activitats que s'han descrit, va ser molt més llarga, per la qual cosa la presentació i comentari del contingut del Cartulari que sempre fa la Lluïsa no es va fer i es va repartir el Cartulari directament.

Tot seguit es va fer com sempre la divertida rifa dels regals aportats pels assistents, dirigida i amenitzada per l'amic Àngel Gordon.

Per acabar l'acte en Jaume Bertomeu va prendre la paraula i va donar per finalitzat aquest primer semestre agraint l'assistència i desitjant-nos unes bones vacances. ©

Per Glòria Jara
Articulista i
dinamitzadora cultural

UN PASSEIG PER SANT MARTÍ DE ROMANYÀ DE LA SELVA

Dins el terme municipal de Santa Cristina d'Aro (Girona), a 325 m sobre el nivell de mar, hi trobem un petit nucli de població que té per nom Romanyà de la Selva. La tranquil·litat d'aquest indret embolcallada per la història, la bellesa pròpia dels po-

bles de l'Empordà, el caràcter rural i la cultura literària són alguns dels encants que atrauen tants turistes. Un dels darrers paratges del Baix Empordà que entronca amb el brogit de la Costa Brava.

UN PASSEIG PEL ROMANYÀ PREHISTÒRIC

Situats de ple al massís de les Garrotes, un espai d'interès natural (PEIN), el que avui és Romanyà de la Selva va ser un dels primers llocs de la comarca en ser humanitzat.

La importància que donaven a la mort ha fet que es conservin nombrosos exemples de monuments funeraris com per exemple la cista del bosc d'en Roquet, la de la carretera de Calonge, la del Suro Rei i la de la finca d'en Güitó. Les cistes són petites caixes rectangulars, de 2 m de llargària amb parets laterals

d'1 m d'alçada i excavades al subsòl que daten entre el 3400 i el 3000 aC, és a dir, del Neolític mitjà. Un altre element important dins el patrimoni megalític són els menhirs, els quals estan datats entre el 3.000 i el 2500 aC. A Romanyà tenim el menhir de la Murtra, de 3 m d'alçada per uns 0'7 m d'amplada a part del paradolmen Pedres Grosses, un agrupament natural de diversos blocs de granit.

Imatge d'un possible abric trobat a les proximitats del dolmen de can Reparar. Foto: Glòria Jara

Però el sepulcre més conegut és el dolmen. A Romanyà hi ha el del Camp d'en Güitó; la Cova d'en Daina, un dels sepulcres col·lectius de granit més complet que es conserva i el monument megalític més conegut i visitat de Catalunya. Es tracta d'una galeria catalana del 2500 al 2100 aC. **I el dolmen de can Reparar, trobat el 2016, que podria ser des de mitjans del III i fins principis del II mil·lenni aC, és a dir, entre el Calcolític recent i la primera edat del Bronze.**

UN PASSEIG PER ROMANIANO

Tot i la importància que va tenir aquest indret a l'etapa de la Prehistòria, la procedència del nom de Romanyà és d'època romana. Segons l'etimòleg Francesc de B. Moll prové de l'antropònim llatí Romanianus, derivat de Romanus. **En un precepte del 968 se cita Romaniano in valle Araze, l'any 1163 es parla de la parrochia sancti Martini de Romaniano i al 1606 encara s'esmenta com a Romaniano.** Dels romans també conservem restes de diverses explotacions agrícoles, i monedes i sepultures romanes de tègula a l'actual nucli de Romanyà.

El poble de Romanyà està format per can Cama, la torratxa de l'Almeda, can Roquet, reconvertit en un prestigiat restaurant, can Güitó, i can Badoret a més de la rectoria, l'església, l'atri i l'antic cementiri on descansen avantpassats de les famílies Cama, Almeda i Güitó.

Visitar el poble de Romanyà comporta fixar la vista a les façanes dels masos, als patis,... que relaten el pas de molts segles d'antigor com per exemple la garita de can Cama, els ràfecs pintats de can Roquet, els esgraons arran de porta de can Güitó per ensellar les noies,... però el que necessita una visita especial és l'església i en particular el seu interior. Tot i que el temple és del primer romànic (S. X i XI) conté elements del romànic ple com les finestres de doble esqueixada i d'un estil romànic més evolucionat (S. XI i XII) com el campanar, el qual conté un afegit piramidal a la cúspide d'època més moderna. Des del 2004 té una campana, la Lluïsa, gràcies a l'aportació de Joan Antoni Samaranch, president del COI entre 1980 i 2001.

La resta de masies estan escampades arreu de l'extens territori, alguna encara conserva torres,... com a mesura de defensa dels atacs dels bandolers de les Gavarres. En una d'elles, hi va néixer Cion Pijoan, l'afillada de Josep Irla,

Imatge del dolmen de can Reparar, el darrer dolmen que s'ha trobat a Romanyà de la Selva, abans de ser excavat. Foto: Glòria Jara

3r President del Parlament de Catalunya (1938-1940) i 124è President de la Generalitat (1938-1954). Romanyà a més a més conté tres urbanitzacions, Romanyà, Sant Miquel d'Aro i Vall Repòs.

UN PASSEIG PELS GEGANTS DEL BOSC

Romanyà de la Selva va ser important pel conreu de la vinya i per tractar-se d'un indret on les alzines sureres, els suros, van aportar riquesa a molts masos quan el suro que extreien era un bé preuat per les indústries taperes. Tant és així que, arran d'una plaga d'erugues que ame-

que té una alçada de 15,8 m i un contorn de tronc de 5 m, així com el Suro Xato, el qual té una alçada de 14,5 m i una espectacular capçada de 30 m de diàmetre. A més dels que ja s'han mort, hi ha altres exemplars d'arbres monumentals com el llegendari suro de les mentides, el suro d'en Güitó i el Suro Gros de "El Senyal".

Pels ciclistes i excursionistes, Romanyà de la Selva és un lloc privilegiat, ja que seguint rutes i senders com el GR-92 gaudeixen de paratges de bellesa impressionant amb una gran munió de fonts i a qualsevol moment del dia contemplen des de les talaies com la plaça de l'església, el mirador Les Mirandes o el Balcó del cel unes imatges difícils d'oblidar.

El programa "Divendres" de TV3 amb Montserrat Carulla a Romanyà de la Selva. Foto: Glòria Jara

naçava les suredes, els propietaris amb més solvència van pagar el 1904, a pocs metres del poble, un monument com a acció de gràcies conegut amb el nom de la Creu de Romanyà.

L'Ajuntament de Santa Cristina d'Aro ha creat la ruta d'Els Gegants del Bosc per donar a conèixer arbres centenaris com el Suro de l'Almeda, de 22 m d'alçada, considerat el més gran de Catalunya; el Suro petit de l'Almeda

UN PASSEIG PEL ROMANYÀ DE MERCÈ RODOREDA

L'any 1972, després d'haver "hagut de fer, de pedra que rodola", l'escriptora catalana Mercè Rodoreda va anar a parar a Romanyà. Primer a l'hostal Les Gavarres que hi

havia a can Cama i més endavant a la casa de Carmen Manrubia.

A la casa de la seva amiga, "El Senyal", hi va acabar la novel·la "Mirall Trencat" i va escriure "Semblava de seda i altres narracions", els 19 "Viatges a uns quants pobles" de "Viatges i flors", "Quanta, quanta guerra" i part de "La mort i la primavera", novel·la pòstuma, publicada el 1986. **El visitant que segueix l'itinerari literari autoguiat o la visita guiada que ofereix l'Ajuntament cristinenc identifica molts passatges de "Viatges i flors" i de "Quanta, quanta guerra" amb el poble de Romanyà així com el jardí de "Mirall Trencat" amb el de "El Senyal".**

L'any 1979 Mercè Rodoreda es va instal·lar a la casa que es va construir just al darrer de "El Senyal", lloc on va viure els importants reconeixements que se li van atorgar però també va ser la casa que li va portar la mort. Mercè Rodoreda va morir a una clínica de Girona el 13 d'abril de 1983, dies després l'església de Romanyà va acollir el seu funeral i va ser enterrada al petit cementiri centenari on també descansa Carmen Manrubia i l'escultor Antoni Delgado, amic de Rodoreda i autor del bust que hi ha a la plaça de la rectoria. **35 Anys després, Romanyà continua sent "un dels paisatges més dolços de Catalunya" de Rodoreda!** ©

Tomba de l'escriptora Mercè Rodoreda al cementiri de Romanyà de la Selva. Foto: Glòria Jara

LA VESTIMENTA MEDIIEVAL S. XV

3r capítol

Per Jordi Sotorra
Diplomat en Genealogia
per la Societat Catalana
de Genealogia, Heràldica
i Nobiliària

ROBA DE PORTAR PER SOBRE

1390 Epifania, Pere Serra MNAC

Pell

PELL

Vestit amb mànigues amples a l'estil de les túniques romanes que s'utilitzava com a peça d'abric, l'origen del nom es deu a que el folre estava fet de pells, les més utilitzades eren: ermíni, conill, xai o avortí (animal nascut abans de temps) Es vestia per sobre de la Saia o Brial.

ALJUBA

Vestit llarg fins als peus, emprat per homes i dones, que es duia sobre del Brial o la Gonella, era un tipus de casaca o túnica amb mànigues rectes fins als colzes, o sense, ampla i acampanada, que es va fer servir durant el S. XIV i fins ben entrat el S. XV. Podia portar-se solta o amb cinturó.

Retaule de la Mare de Déu amb els Sants Esteve i Francesc i una Santa Martir, de Giovanni di Pietro da Pisa, primer quart s.XV, MNAC

Aljuba

Pellot

PELLOT

Vestit d'estil túnica, que tenia la particularitat de tenir dues obertures laterals que mostraven part del tors i els malucs. Podia portar folre de pell o roba, així com anar amb mànigues o sense. També podia variar-ne l'escot.

1335 Anteixinat de la Catedral de Terol

Pellot

Roba

Hàbit

ROBA

Referit a diferents coses, teixit i peces que servien per vestir, tant homes com dones, en un sobretot.

En el segle XIV era un conjunt de dos o més peces de vestir del mateix teixit i a partir del segle XV era ja un vestit concret en forma d'abric, llarg per a les dones i llarg o curt per als homes.

La faiçó (hechura) de la roba d'homes era la d'un sobretot folgat des del coll, obert per davant de dalt a baix amb obertures als costats, que es portava sobre la Saia o altre tipus de vestit. Era similar a la Hopalanda. Es feia de vellut, brocat, seda, ras, damàs i també de burell o de cuir amb folres de seda o pell, que servia d'abric de sobretot.

La roba era un vestit tant de diari com de cerimònia, depenent del teixit i de l'abillament, era considerada una peça molt rica i el conjunt Brial i Roba suposa una vestimenta elegant.

Alguns eren una mica més llargs pel darrere i es duïen per muntar a cavall. La roba masculina es va anar fent més estreta i més curta i es va convertir en una mena de jaqueta que es va anomenar Robeta.

La roba de dona era també un abric de sobretot folgat d'aspecte important amb o sense mànigues, o amb mànigues perdudes (mànigues llargues i obertes que pengen de les espatlles) de faiçó similar a la de l'home per bé que generalment més llarga i es portava damunt del Brial o de la Saia.

HÀBIT

Vestit talar (talar = vesta que arriba fins als peus) tipus de túnica habitual dels clergues. En la segona meitat del segle XV fou un dels vestits femenins més comuns, igual que la Saia i el Mongil, ja que les faïçons eren similars; era llarg o curt, acampanat, ample, i frunzit a l'escot, que podia ser amb mànigues o sense, i era adequat per al dol o per als religiosos.

Es feien de color negre ja que era una peça que complia les característiques per al dol, ja que era tancat, ample i llarg i donava la sensació de serietat. Hi havia hàbits de robes senzilles i de riques, com el vellut, damàs, brocat, o folrats de pells.

MONGIL

Vestit femení amb vol desenganxat del cos, i relativament curt, deixava veure gran part de la faldilla de sota, però arribava almenys fins els malucs i era de tall similar a l'hàbit. Tapava els braços i les mànigues, que podien ser de moltes maneres: estretes, curtes, llargues, perdudes, etc. Era comú que aquesta vesta estigués folrada d'ermí, esquirol, marta, o conill. Les robes emprades solien ser el vellut i el setí. ©

Hàbit

Mongil

LA GRAN MENTIDA DEL MIL·LENI: VA SER REALMENT CRISTÒFOR COLOM QUI VA DESCOBRIR AMÈRICA?

“El jurista jueu novaiorquès Aaron Goodrich (*1807-†1887) i l'historiador americanista de Nova Orleans, Henry Vignaud (*1830-†1922), ja van manifestar públicament a la fi del segle XX que no va ser Cristòfor Colom qui va realitzar el descobriment d'Amèrica, sinó que va ser qui se'l va atribuir.”

Els vikings explicaven històries que parlaven de terres habitables a l'oest d'Irlanda i Escòcia, segons comenta l'editor francès David Hatcher Childress (*1/6/1957). **I és que els vikings van arribar a explorar algunes àrees de l'Atlàntic Nord, que inclouen les illes de Groenlàndia i Terranova, a l'extrem nord de l'actual Canadà, a partir del segle X.**

La presència dels Vikings a Amèrica des del segle X es troba documentada per l'arqueologia en la Saga dels groenlandesos (escrita l'any 1200) així com en la Saga d'Erik Thorvaldsson, anomenat “el Roig” (de l'any 1260).

Per mitjà de l'obra “*Historia Vinlandiae antiquae*” de l'investigador islandès Thormod Torfaeus (*Engey, 27/5/1636-†Stangeland, 1719), **la ciència sap des de 1705 que els audaçs vikings de Noruega es van avançar a Colom en el descobriment d'Amèrica, que ja van realitzar l'any 1000.**

Un estudi suggereix que les trucades gemmes de sol, cristalls de minerals translúcids com l'espàt d'Islàndia, que separen la llum que passa per elles, haurien estat exitoses com a dispositius per a la navegació, ja que revelen la posició del sol en dies ennuvolats; un mètode comú a l'Atlàntic nord, ja que en aquell temps no es coneixia la

Per Carles Aparicio
Comanador del Domus
Templi Barcinonensis

brúixola. Segons aquest l'estudi dut a terme pel físic òptic Dénes Száz i Gábor Horváth, a l'Eötvös Loránd University a Budapest (Hongria), i després de realitzar més de 36.000 simulacions dels viatges de vikings per l'Atlàntic nord, van concloure que alguns van poder arribar per error fins a la costa del que avui és Labrador i Newfoundland al Canadà.

Diversos arqueòlegs de la Universitat Estatal de Michigan s'han trobat restes de diversos artefactes dels vikings al sud de l'illa de Buffin, situada a la part àrtica del Canadà. Segons publica la revista “Sci News”, la troballa s'ha realitzat en una excavació oberta des de 1960. Malgrat ser diversos els objectes trobats, destaca un petit recipient de pedra que conté al seu interior petits fragments de bronze i esferes de vidre. Això fa suposar que podria tractar-se d'un grisol i haver estat utilitzat per fondre armes o ornaments pels vikings, pel fet de ser igual als trobats a Oslo i que els pobles indígenes del nord d'Amèrica no practicaven la metal·lúrgia en aquells anys.

Recentment, el 2016, un equip d'arqueòlegs nord-americans de la Universitat d'Alabama a Birmingham, al capdavant dels quals es trobava l'arqueòloga Sara Helen Parcak (*Bangor, Maine, 1979), **va descobrir, mitjançant la tecnologia satel·lital, el segon assentament viking al continent americà. L'assentament, trobat al sud de l'illa canadense de Terranova, a 643 km. del primer, i construït entre els anys 800 i 1.300, confirma que els vikings d'Escandinàvia van ser dels primers europeus en arribar al continent.**

Grisol

En temps de la fundació de l'Orde dels Pobres Cavallers de Crist del Temple de Salomó, l'or no abundava i la plata era molt escassa; arribà fins i tot a cotitzar-se més que aquell, atès que no hi havia explotacions noves des de l'època romana, però sobtadament això aviat va canviar.

L'escriptor francès Jean de La Varende (*Chamblac, 24/5/1887 - †París, 8/6/1959) i l'antropòleg, també francès, Jacques de Mahieu (*Marsella, 31/10/1915 - †Buenos Aires, 4/10/1990) **van defensar la tesi que els cavallers templers van arribar a Amèrica a la fi del segle XII.**

L'escriptor i historiador canadenc Michael Bradley considera i sosté en la seva obra «*Holy Grail across the Atlantic, The Columbus conspiracy*» que a més els templers van promoure expedicions transatlàntiques poc després d'arribar a Portugal i Escòcia.

L'historiador Roberto Araújo (*10/9/1963) va més lluny, i seguint el rastre dels templers a Amèrica, detalla en la seva obra «*El Misterio de la Piedra Furada*», que els templers van arribar fins al Potosí (Bolívia) on van fer la gran fortuna que els va fer poderosos. Allà van iniciar i van traçar una ruta per extreure el metall i enviar-lo al port de la Rochelle, a la costa francesa, a prop de Bretanya.

Van traçar tres rutes que naixien de les mines del centre del continent. Dues d'elles conclïen a les costes del que avui és Brasil, prop dels ports de Santos i de Río Grande, i la tercera a la costa de la Patagònia.

Sembla ser que és aquí, a la zona costanera de la Patagònia (Argentina), on el 2009 els investigadors argentins de Delphos van trobar al Golf de Sant Maties, prop de la ciutat de San Antonio Oest, **un tòtem de mig metre d'alçada i un enorme bloc de pedra tallat amb una creu cristiana, símbols que haurien pertangut als cavallers templers i que estan datats amb més de 600 anys d'antiguitat.**

Sembla ser que els templers es van establir al continent edificant 3 ermites guardianes. La primera a les selvàtiques costes veneçolanes, al peu d'un penya-segat on s'enclavava una caverna; la segona en una altra caverna a Chiapas (Mèxic), i la tercera en una caverna a l'orient dels grans rius, al sud del continent.

A Mèxic també s'han trobat nombrosos vestigis templers, com creus patades. És possible descobrir-les en el mateix escut de Quetzalcoatl, en gots o pectorals de bronze, però també a Bolívia, Colòmbia i Perú.

L'arqueòloga Sara Helen Parcak, en l'excavació del segon assentament viking a l'illa de Terranova

Estàtua coneguda com "El Frare", a Tiahuanaco, Bolívia

Segons l'escriptora Maria del Mar Rey Bueno, 300 templers van arribar a Nova Escòcia a nord-amèrica el 1398. El 1974 es van descobrir les restes d'un castell del segle XIV, que la Conselleria de Cultura de la regió va ordenar investigar el 1981, i els treballs, que van resultar concloents, van durar fins a 1983.

Testimoni de la seva estada també són els descobriments realitzats en les costes de Maine de gravats amb simbologia templera. I a l'estat de Massachusetts l'any 1883, un camperol es va trobar a Prospect Hill un retrat sobre pedra d'un cavaller amb espasa que data del segle XIV, i que es coneix com a pedra de Westford.

Segons el noble venecià Antonio Zeno (†1403), podria tractar-se d'un nebot d'Henry St. Clair, sir James Gunn de Clyth, que va morir poc després d'arribar a les costes de Massachusetts.

Són diversos els estudiosos que sostenen que els templers anaven i venien d'Amèrica amb els seus vaixells carregats de plata, i la concentraven i emmagatzemaven al poble francès de Sours.

El llegat arquitectònic també sembla avalar la presència templera a Amèrica. A títol d'exemple, en el timpà de l'atri de l'abadia de Santa Magdalena de Vézelay, a la Borgonya francesa, datat al voltant de l'any 1150, es troba representat un indi americà de grans orelles. És casualitat que quatre anys abans, el monjo cistercenc, fra Bernat de Fontaine Montbard, anomenat de Clairvaux (Bernat de Claravall, * Castell de Fontaines, Dijon, 1090-† Clairvaux,

1153), valedor i ideòleg de l'Orde del Temple, anés a aquesta abadia a predicar la segona croada?

D'altre banda, segons l'antropòleg Jacques de Mahieu, l'estàtua de dos metres d'alt que els indis coneixen com "El Frare", d'un edifici principal de Tiahuanaco a Bolívia, finalitzat el 1290, és una còpia exacta d'un dels apòstols de la portada gòtica de la catedral d'Amiens a França, inaugurada l'any 1270. I en una estança del mateix lloc, un fris representa l'Adoració de l'Anyell, tal com està representada en el timpà d'aquesta catedral gala. A la fila inferior es poden veure dos àngels tocant la trompeta, instrument desconegut a l'Amèrica precolombina.

Així mateix, la capella Roslin (Regne Unit), la construcció de la qual es va iniciar el 1447, té una ala de creu llatina profusament decorada amb relleus de plantes tropicals, com el blat de moro i l'àloe vera, productes que no van arribar a Europa oficialment fins al segle XVI.

L'investigador històric Dr. Horst Rietmüller (* Kiel), president d'Aracata ja va demostrar a Gandesa (Tarragona)

Retrat de Bernat de Claravall

que els cavallers de la blanca milícia havien descobert Amèrica, segons va publicar el diari La Vanguardia, el diumenge 18 de agost de 2013.

Amb la desaparició de l'Orde del Temple la producció de les mines existents en els territoris oficialment coneguts al segle XIV va passar a ser clarament insuficient, va néixer l'expansió naval de Portugal i de la Corona d'Aragó, va sorgir la nova cartografia, va aparèixer la Geografia de Ptolomeu i va començar l'estudi del grec a l'occident de la cristiandat i del llatí a l'orient.

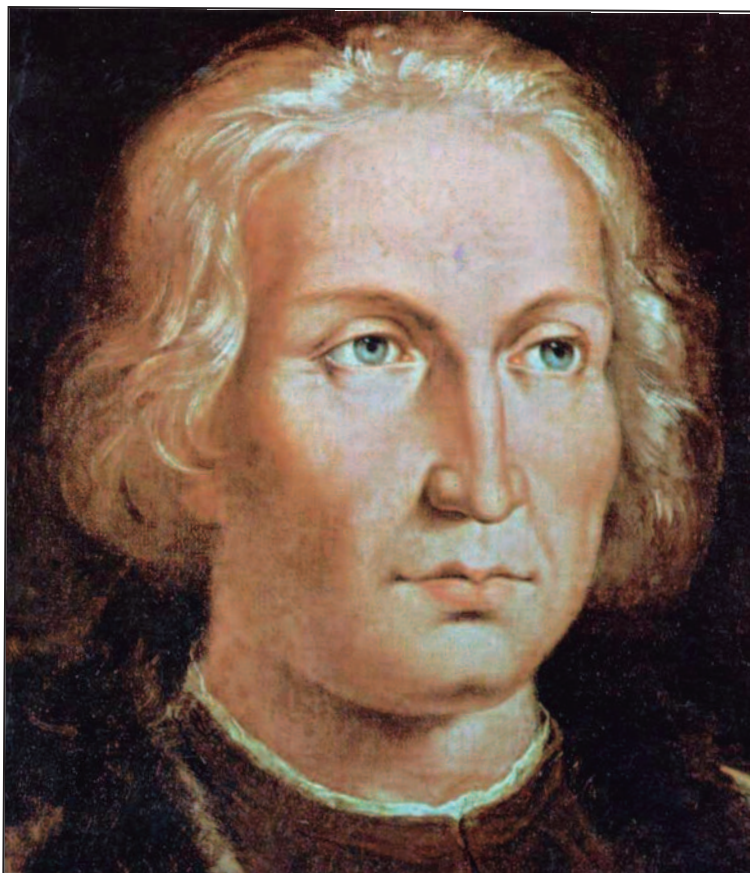
Uns mapes de sorprenent precisió, fins i tot més que els realitzats per Ptolemeu, i denominats "portolans", van començar a circular per tot Europa.

Carta portolana del cartògraf Angelí Dulcert, signada el 1339

Segons el professor Charles Hutchins Hapgood (*New York, 17/5/1904-†Fitchburg, Massachusetts, 21/12/1982), expert del Keene State Teacher's College, va arribar a la conclusió que tots els "portolans" havien estat copiats d'un únic mapa, cosa que va corroborar la Secció Cartogràfica del Comandament Aeri Estratègic de les Forces Aèries dels Estats Units (8è Esquadró de Reconeixement Tècnic).

El portolà més antic que es coneix i que es conserva és l'anomenada Carta Pisana, d'autor anònim, i que data de l'any 1300. Una investigació de l'historiador i enginyer aeronàutic José Antonio Hurtado García (*Madrid-† Santa Cruz de Tenerife, 14/3/2017), publicada el 1999, sosté la idea que una flota mallorquina amb fins comercials va arribar fins a Amèrica seguint la mateixa ruta que havien utilitzat els templers.

Així, del cartògraf mallorquí Angelí Dulcert, va obtenir el també mallorquí Jaume Ferrer la carta portolana signada el 1339, i dels aborígens canaris la informació per arribar al Carib.

El 10 d'agost de 1346, Jaume Ferrer va partir cap al riu d'Or, actual riu Sant Joan, que neix al llac Nicaragua. Aquest llac té la propietat curiosa que és únic al món perquè hi viuen taurons blancs d'aigua dolça, i desemboca al Carib pel riu Sant Joan, el lit del qual, d'aproximadament 200 km. de longitud i una caiguda total de 30 m., és navegable fins al propi llac.

Jaume Ferrer va passar les seves dades al cartògraf mallorquí d'origen jueu Jafudà Cresques, batejat com Jaume Ribes (*Mallorca, 1350 - †Sagres, 1427), però no la distància ni el comportament dels aborígens del Carib.

Les terres eren conegudes, però abans de Cristòfor Colom (†Valladolid, 20/5/1506) no era factible situar-les respecte a cap altra terra coneguda.

Retrat de Cristòfor Colom

De tots els portolans, el millor i el que amb més cura havia estat copiat va ser el de Jehudi Ibn Ben Zara, datat el 2/8/1487. Tan sols contemplava un error d'un 1%, és a dir, 50 km. de cada 5.000 km.

El cosmògraf català d'elit mundial Jaume Ferrer de Blanes (*Vidreres, 1445 - †Blanes, 1523), com així ho afirma l'historiador Antoine-François-Félix Roselly de Lorgues (*Grassa, 11/8/1805 - †París, 1898), amic de Cristòfor Colom, va ser qui el va orientar i aconsellar en l'organització de l'expedició transatlàntica.

Mapa portolà de Jehudi Ibn Ben Zara del 1487

Els Reis Catòlics van posar al passaport de Cristòfor Colom:

“Mittimus, in presenciarum (sic) nobilem virum Xproforum Colon cun tribus caravelis armatis PER MARIA OCEANA AD PARTES INDIE pro aliquibus causis et negotiis servitium Dei ac fidem orthodoxe augmentum concernentibus.” (Enviem per mitjà dels presents el noble Cristòfor Colom amb tres caravel·les a través del mar oceà cap a les regions de l'Índia, per certs assumptes relatius al servei de Déu i de la propagació de la fe ortodoxa.)

Si el fet que aparegui Colom porta annex que els reis li ordenaren anar a descobrir-les vol dir que ja les havien pogut situar i sabien com situar-les respecte a terres ja conegudes.

El coneixement de Colom i dels Reis Catòlics de quin podia ser el comportament dels indis, i per tant, la facilitat amb la qual podien ser guanyades les terres, posa clarament de manifest que el nivell d'informació que posseïen eren correcte, i això vol dir que prèviament algú hi va estar i va tornar-hi.

Colom no va tenir problemes a deixar per escrit les instruccions rebudes, com la de plantar creus de fusta i els objectius reals dels seus viatges, això sí, amb la consegüent dissimulació.

En el seu primer viatge (3 d'agost de 1492), Colom va arribar a la costa atlàntica, al voltant dels 63º, nombre que marca el final del joc de l'oca, molt a prop de la població de Guadalupe.

Colom va reconèixer que en el seu primer viatge va utilitzar el mapamundi de Jafudà Cresques, i que va realitzar aquest sota la protecció del Gran Mestre de l'Orde dels Cavallers de Crist (successora directa de l'Orde del Temple a Portugal) el 1375. No és estrany, doncs, que Colom acabés al llac Nicaragua. I allà, a prop del llac, hi ha la regió muntanyenca dels Chontales, on les restes dels aborígens d'una cultura precolombina van deixar testi-

Representacions en pedra, de templers, a la regió dels Chontales

moni en pedra d'uns homes amb una tela que els cobria els cabells i les orelles, però que, tot i així, deixava veure llargues barbes.

Una de les coses que més va sorprendre als religiosos que van acompanyar Colom va ser que els indis no s'estranyaven de veure la creu ni en contemplar els cavallers armats. És més, fins i tot semblava que els estaven esperant. Algunes de les seves tradicions parlaven que "arribarà un dia en què vindran per mar grans homes vestits de metall que canviaran les nostres vides per a bé". **També els maies adoraven a Kukulkan, un déu blanc i barbut, i una creu, en la qual va morir un home de llum que viurà eternament. Van poder ells sols crear i alimentar aquesta idea tan semblant al cristianisme?**

El mapa que Colom va realitzar i lliurar el 1494 a Antonio Torres († al mar, 24/10/1502), nebot de Gutierre Velázquez de Cuéllar (* Cuéllar - †1492), ex-membre del Consell Reial de Joan II i d'Enrique IV, ja utilitzava el mateix concepte de distància equinoccial de Jaume Ferrer de Blanes, per la qual cosa no va poder ser interpretat pels cartògrafs castellans ni portuguesos. Sí en canvi, pels cartògrafs portuguesos de l'Orde dels Cavallers de Crist, que no van estar al servei del Regne de Portugal, sinó del Gran Mestre de l'Orde, l'Infant de Sagres, Enric d'Avis i Lancaster "el Navegant" (*Porto, 4/3/1394 - †Sagres, 13/11/1460), tercer fill del rei de Portugal Joan I (*Lisboa, 11/4/1357 - †Lisboa, 14/8/1433). **Per això, en les seves expedicions per l'Atlàntic, portaven en les seves veles pintada la creu templera per excel·lència, curiosament com així també ho va fer Colom.**

Sense cap dubte, el sistema de coordenades correspon als primers cartògrafs matemàtics de la Grècia clàssica, transmesos després de la caiguda de l'Imperi Romà als iniciats, i d'ells a l'Orde dels Pobres Cavallers de Crist del Temple de Salomó.

A instàncies de la reina Isabel I de Castella "la Catòlica" (*Madrigal de las Altas Torres, 2/4/1451-†-Medina del Campo, 26/11/1504), el dia 5 d'agost de 1495, Jaume Ferrer de Blanes va escriure a Colom, que es trobava realitzant el seu segon viatge (25 de setembre de 1493). En un text que denota uns coneixements religiosos molt profunds es descobreix que Colom va ensenyar la Veritat, no la doctrina de Crist, i com a ambaixador, en cas de trobar els descendents del Temple.

Testimonis del segon viatge van afirmar que Colom efectivament tenia un mapamundi. Però el mapa de Jafudà Cresques, que ja tenia situada l'Espanyola a la distància correcta pel paral·lel de La Gomera, no tenia la trama que va descriure Colom als reis a la carta del seu segon viatge.

Fins i tot l'esquadra formada per les quatre naus (Sant Gabriel, Sant Rafael, Sant Miquel, i Berrio) de la flota sota comandament del portuguès Vasco de Gama (*Sines, 1469 - † Kochi, 24/12/1524), que va salpar de Lisboa el dissabte 8 de juliol de 1497, també lluía en les seves veles la creu de l'Orde templera.

En el seu tercer viatge (30 de maig de 1498), Colom va caure malalt, motiu pel qual, al no haver pogut completar-lo, va deixar al rei Ferran II d'Aragó "el Catòlic" (*Sada Palace, 10/3/1452) sense el desitjat contacte amb els descendents templers.

En el quart viatge colombí (3 d'abril de 1502), no finançat per la corona, Colom "va pentinar" les costes de Nicaragua i Panamà a la recerca d'un pas cap al Pacífic, l'existència del qual ja havia negat el navegant florentí Amerigo Vespucci (*Florència, 9/3/1454-†Sevilla, 22/2/1512). L'expedició va naufragar al juny de 1503 i va acabar a Jamaica, d'on van haver de ser rescatats.

Els conqueridors espanyols es van trobar a Mayab, anomenada després del descobriment península de Yucatán (Mèxic), una llegenda que narrava que uns homes blancs van arribar a les seves costes en grans vaixells. Aquests, alts i robustos homes, vestien estranyes vestimentes, van ser generosos i van llegar a les gents maies grans coneixements.

El mateix historiador americanista de l'època, el mexicà Diego Muñoz Camargo (*1529 - †1599) va considerar com a cert, en la seva història de Talaxcala, **que els homes guerrers que venien de l'altre costat de la mar navegant en unes "petxines" enviats per Déu, i que es feien dir tecpantlaques (templers), no eren altres que els cavallers de l'Ordo Pauperes Conmiliones Christi Templique Salomoniti.**

Però si això no fos suficient, la imatge i les inscripcions que figuren en alguns segells de l'Orde del Temple corroboren l'existència de contactes entre templers i maies.

Aquest és el cas del segell que es troba a l'Arxiu Nacional de França. En ell s'aprecia una figura mitològica de la divinitat anomenada Abraxas pantera i la inscripció "Secretum Templi". Aquest personatge de tors nu només pot ser amerindi. Vesteix una faldilla curta, a manera d'eslip, amb un arc a la mà dreta i una esvàstica de braços encorbats a l'esquerra, exactament com la que predominaven a Escandinàvia en l'època viking, i porta un tocat de plomes, igual als usats pels indígenes d'Amèrica del Nord, Mèxic i el Brasil, i la figura de la serp de les cames i peus, que és similar a la divinitat maia anomenada Quetzalcoatl. ©

BRAM DEL CÉRVOL,
EL LLEGAT DELS DINOSAURES,
EL CASTELL DE LLORDÀ I EL
MONESTIR DE GERRI DE LA SAL

Per Lluïsa Goberna

UNA ALTRA DESCOBERTA DEL PALLARS JUSSÀ

Ja en portem quatre de sortides pel magnífic paisatge de les terres lleidatanes. Sembla que en cada sortida ja ho hem vist tot, però ens equivoquem de ple. Sempre ens espera una sorpresa més en aquest entorn tan ple d'història no sempre coneguda i en el qual ressalta sobretot el seu increïble paisatge. Hem recorregut gran part del territori i encara ens queda molt per veure i per admirar de tot el bagatge cultural, paisatgístic i gastronòmic que ens ofereix.

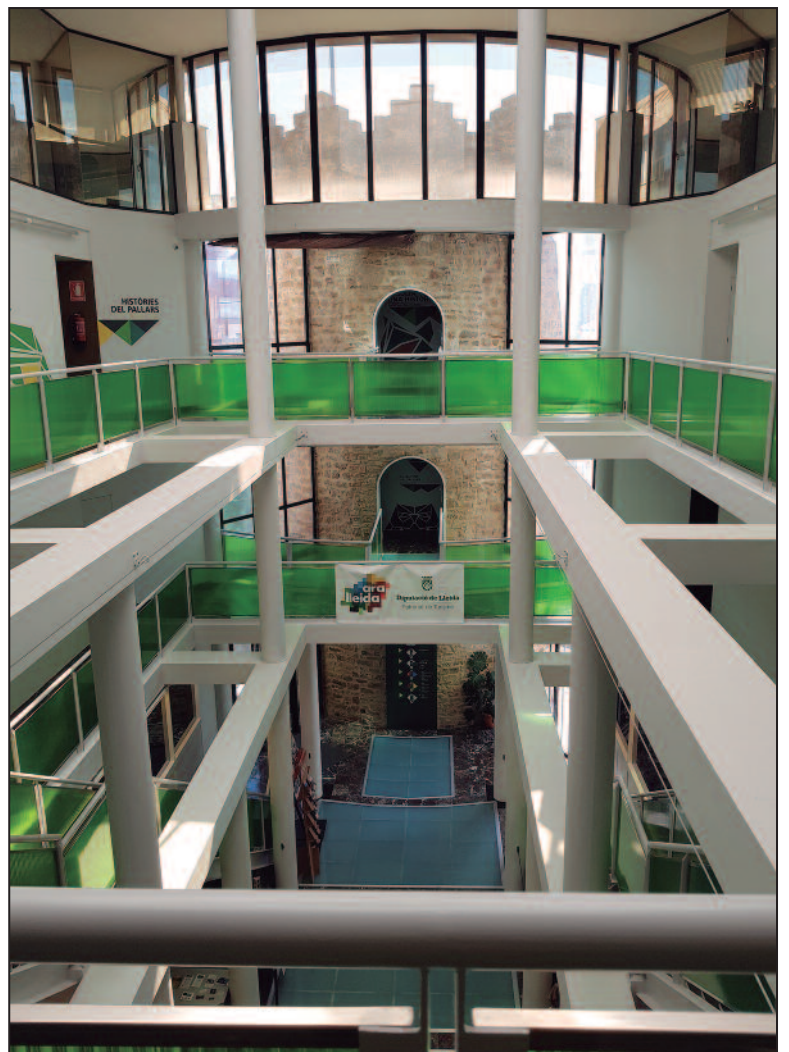
De la mà com sempre de l'amic Manel Esteban vam sortir diferents cotxes el divendres 28 de setembre d'enguany per fer una estada de tres dies al poble d'Aramunt, on ens vam hostatjar en una encantadora casa rural "Casa

Pereform", on la Meritxell i en Guillem ens van atendre amb gran cordialitat i ens van fer sentir com si fóssim a casa.

Però com vam sortir aviat pel matí, abans d'arribar per fer nit a la casa vam fer una visita al Museu l'Epicentre – Centre de Visitants del Pallars Jussà.

MUSEU L'EPICENTRE

En aquest espai es dona una àmplia informació molt didàctica sobre la comarca i s'expliquen els valors del seu patrimoni cultural, llegat històric, paisatge i oci. És un edifici ple de llum i molt atractiu com a conjunt arquitectònic, amb diferents espais i sales temàtiques.

Vam poder veure una magnífica exposició de maquetes en miniatura de diferents monestirs i esglésies. L'autor, Mariano Mir i Farré, va reproduir a escala l'Església de la Mare de Déu de Valldeflors de Tremp, la Seu Vella de Lleida, la Col·legiata i el castell de Mur, entre d'altres. El material empleat fou la fusta de roure, olivera, boix i noguer. Estan reproduïts tots els detalls fins i tot de l'interior dels edificis amb una gran perfecció. Vam quedar tots admirats del gran art del seu autor per a la creació d'aquestes peces úniques.

A la planta baixa es troba una sala on es pot veure un audiovisual en 3D sobre la comarca, molt interessant, i que dona a conèixer tots els atractius del seu ric patrimoni, de la mà de l'actor Eduard Muntada. A la primera planta hi trobem informació sobre el patrimoni natural i paisatgístic en quatre àmbits interpretatius:

Geologia i terra de Dinosauris: formacions geològiques i restes paleontològiques conviden al visitant a fer un viatge en el temps al llarg de 4.600 milions d'anys.

L'espectacle de la natura: la disposició de les serralades, valls i congostos han format un paisatge espectacular, feréstec, ple de contrastos i amb una gran biodiversitat.

El cel fosc del Pallars: lluny de les grans ciutats, aquí la nit és d'una foscor intensa, que ens permet observar una cúpula amb milers d'estels, que reproduïx el cel del Pallars, tot escoltant les millors bandes sonores.

Els voltors en els espais protegits del Pallars Jussà: aquí es pot observar on viuen i com són les grans aus carronyaires.

Pujant a la segona planta es troben quatre àmbits més que parlen sobre el patrimoni cultural de la comarca:

El pas de les cultures: el visitant s'endinsa en un recorregut cronològic on es troben testimonis de l'evolució de la humanitat: coves prehistòriques, els romans, torres i castells medievals, i també en la història més recent, centrals hidroelèctriques i trinxeres que són autèntics testimonis de la comarca.

Escolta una història: les fredes nits del Pallars sempre han estat un motiu per reunir-se i fer llargues vetllades a la vora del foc. Les padrines, mirant les flames, explicaven velles històries i llegendes, plenes d'éssers fantàstics i d'experiències verídiques en forma de contes.

Perseguits i salvats: les rutes d'evasió dels refugiats, principalment jueus, a través dels Pirineus en la 2a Guerra Mundial.

Històries del Pallars: la societat pallaresa és la protagonista dels grans esdeveniments; persones anònimes que transmeten una multitud d'històries personals amb diferents perspectives i àmbits, però amb l'element comú: les vivències de la gent de la comarca que ens parlen del seu sentiment envers el Pallars.

L'Epicentre esdevé un espai cultural i divulgatiu de la riquesa patrimonial, tan turístic, com cultural i natural del Pallars Jussà.

Continuant el nostre itinerari per Tremp vam poder veure només l'exterior de la basílica de la Mare de Déu de Valldeflors. El temple actual, d'estil neobarroc, té el seu origen al segle XI, en una església romànica que va quedar destruïda pels sarraïns i posteriorment restaurada el 1079 per Ramon V, comte del Pallars Jussà. Passat el temps, la primitiva església romànica fou reemplaçada per l'actual edifici d'una nau, que fou bastit entre 1638 i 1647. A partir de l'any 1090 fou seu d'una canònica que es convertí en el segle XV en col·legiata, fins que el 1923 Pius XII li concedí el títol de basílica.

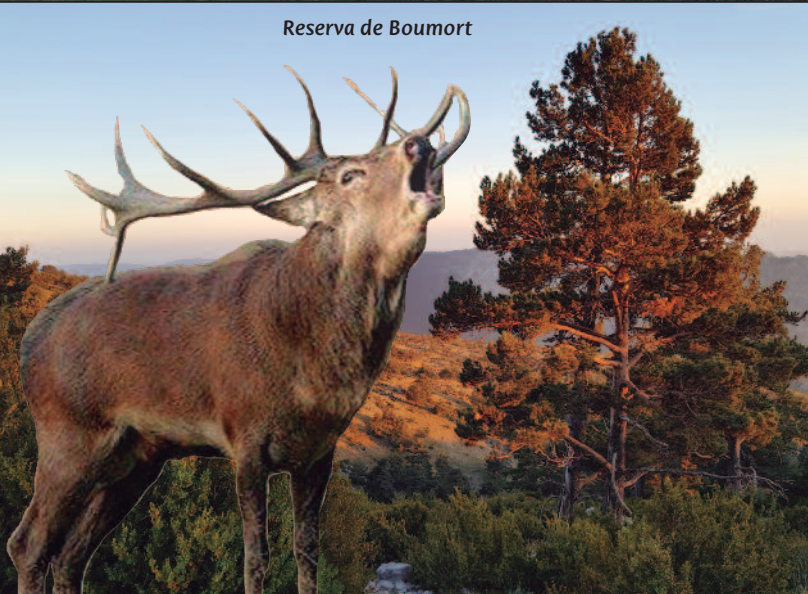
Basílica de la Mare de Déu de Valldeflors

Monument dedicat a la Mare de Déu, que es troba davant de la basílica

Reserva de Boumort

Destaca en el seu interior un magnífic orgue barroc, restaurat per l'enginyer de la canadenc F.S. Pearson i també hi ha un retaule de la Sagrada Família. A començaments del segle XX s'hi va afegir l'actual campanar.

A tocar de la basílica es troba el Casal Josep Manyanet, que fou la casa on va néixer el Sant Josep Manyanet i Vives, el 7 de gener de 1833. Fou el fundador de les congregacions dels fills de la Sagrada Família, Jesús, Maria i Josep i de les Missioneres Filles de la Sagrada Família de Natzaret. El 2004 fou canonitzat pel Papa Joan Pau II.

A la planta baixa del casal es troba una exposició permanent sobre la vida del sant. A més d'altres activitats en els diferents espais en què es divideix. El casal fou inaugurat el 13 de setembre de 2011.

Ja es va fer tard i vam anar a dinar al restaurant Lo Blau, a Aramunt, on ens van servir un esplèndid menú amb bons productes de la regió.

RESERVA DE BOUMORT; EL BRAM DEL CÉRVOL

Seguidament ja ens esperaven la Judit i els seus companys amb els tres vehicles 4X4 per dirigir-nos cap a la reserva de Boumort per poder veure o sentir el Bram dels Cérvols. **En aquesta època que va des de setembre a octubre, s'inicia l'aparellament dels cérvols en què els mascles amb els seus brams criden i competeixen en batalla oberta amb altres mascles del territori per tal d'atraure i conquerir les femelles.** Aquests majestuosos animals utilitzen tota mena de tàctiques, com furgar la terra per deixar el seu rastre, marcar els pins amb les banyes, lluitar a cops de banyes i sobretot fent aquest bram espectacular que es pot sentir majoritàriament a primera hora del matí o al capvespre fins ben entrada la nit. **És tot un espectacle, si es té la sort de veure algun cérvol amb el telescopi o binocles, ja que, s'han de veure de lluny perquè com que estan en zel es recomana no acostar-s'hi, i alhora poder sentir l'espectacle sonor dels seus impressionants brams.** A més a més en un entorn totalment salvatge i amb uns boscos d'una gran bellesa que ens vam quedar amb ganes de trepitjar, i amb l'afegit de poder contemplar una posta de sol espectacular.

Allí, a la mateixa serra, quan es va fer de nit vam fer un pícnic a l'aire lliure per sopar, que va ser una experiència força divertida i en un entorn privilegiat. Vam tornar a la casa molt satisfets per l'experiència.

Panoràmica Castell de Llordà

Ja instal·lats a la casa, ens esperaven per servir-nos un petit ressopó per tancar la nit amb un bon ambient.

CASTELL DE LLORDÀ

A l'endemà, dissabte, vam anar a visitar el Castell de Llordà, situat al municipi d'Isona, en un lloc estratègic, dalt d'un turó. El castell data del 1033. La seva funció va ser més residencial que de defensa. Es podria parlar més d'un palau que no d'un castell. Estava defensat per una muralla amb tres torres de guaita. Va formar part dels Castells de Frontera i va ser quarter general de la conquesta d'Àger. Aquí es va establir l'antic poblat de Llordà.

Aquest va ser un dels castells d'Arnau Mir de Tost, encarregat de la conquesta del Pallars Jussà, que li va ser donat pels comtes d'Urgell, Ermengol II i la seva muller Constança. L'Arnau va comprar una torre de guaita i després hi va fer construir la resta. Aquesta torre podria ser de l'època romana. Aquí l'Arnau establí el centre dels seus dominis i el va fer servir com a residència, com a palau senyorial.

El castell passà per testament a la filla de l'Arnau, Valença, i amb el temps després de passar per diverses mans fou abandonat durant molts anys a causa de la desamortització del 1836, fins que va ser excavat i restaurat el 1997.

Vam entrar a l'interior del castell i el nostre guia en Rodrigo, ens va anar conduint per cada una de les diferents estances; l'antic celler on actualment es fan teatralitzacions que evocuen aquella època. I a la sala més ben conservada del palau-castell, segons sembla, hi era la conselleria i el lloc on s'hi guardaven les coses més importants. A la cuina es troba la xemeneia més ben conservada de Catalunya d'aquella època. Al pis de dalt dormien els senyors i així tenien l'escalfor de la xemeneia. La Sala Noble era la més important on es feien àpats, reunions, etc. En aquesta sala es troba una cadira en una posició més alta, on s'asseia l'Arnau. Es poden veure uns forats al sostre que indiquen que possiblement hi havia unes golfes. L'Arnau abans de marxar tenia la idea de fer un altre pis sobre les golfes, però no es va portar a terme. En aquesta sala també hi havia una comuna en un racó, segurament tapat per una cortina. La sala del costat es creu que era on les dones es reunien per estar a l'aguait de les reunions dels homes. **La dona de l'Arnau, Arsenda d'Àger, tenia molt de poder i firmava tota classe de documents junt amb el seu marit.** L'habitació dels senyors, com hem comentat abans, es trobava sobre la xemeneia de la cuina per tal que estiguessin confortables amb la calor que proporcionava. **En aquesta estança es conserva un petit tros de fusta al sostre amb una an-**

tiguitat de 1000 anys. Hi havia també una comuna, on, en la mateixa estança, dormien familiars i ajudants de cambra.

Davant el castell es troba l'església de Sant Sadurn de Llordà, que pertanyia al castell. Actualment només hi queden unes restes i no s'hi ha fet cap reconstrucció fins ara. En els seus orígens era una església romànica que data del segle XI, però se'n té notícia ja des del 961, ja que s'esmenta en diversos documents. Va ser la capella del castell i posteriorment parròquia del poble de Llordà durant un temps. Fou consagrada, segons s'esmenta, primer el 1040 i per segona vegada el 6 de juliol de 1085, per Bernat Guillem, bisbe d'Urgell. **A finals del segle XI s'hi va establir una comunitat de canonges que finalment es van traslladar a l'església de Santa Maria de Covet.**

Imatges de l'interior del castell

Restes de l'església de Sant Sadurn de Llordà

ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE COVET

La propera visita fou a l'esmentada església de Santa Maria de Covet, que vam fer amb el mateix guia del castell de Llordà. És del segle XII i té una magnífica portalada, la part més notable de l'església. A l'arc exterior, denominat "del pecat", s'hi representa Adam i Eva i l'arbre amb la serp. Estan representats amb una mà al coll i als genitals. També s'hi pot veure el signe astrològic de Gèminis, el diable, saltimbanquis, músics. Les festes, el riure, la diversió, tot era considerat mundà i pecat. En l'altra arquivolta estan representats "els profetes" i l'anunci de la salvació. S'hi pot veure el profeta Isaïes, un home amb dos lleons, un àngel, un home amb dos colomins (segons Lluís Mª Vericat i Gavalrà, els dos colo-

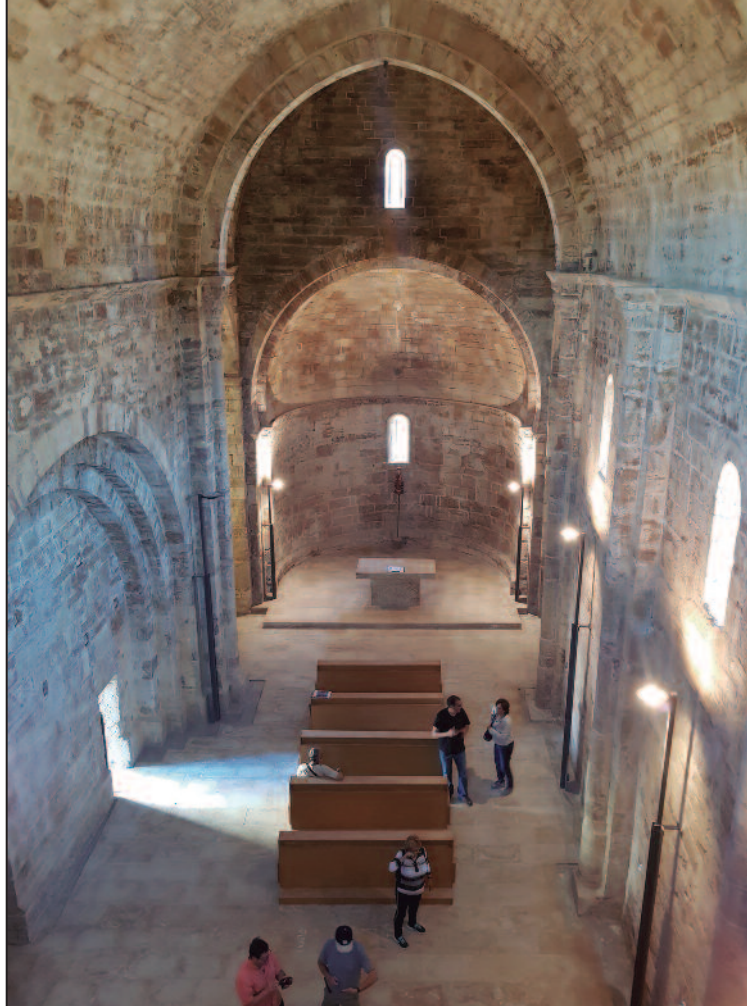
mins representen la lleialtat conjugal). En altres arcs es troben esculpits àngels i evangelistes i al centre del timpà una Maiestas entronitzada. La porta és del segle XV, amb dibuixos d'espiral acabats amb cap d'ocells. La tècnica del timpà està menys desenvolupada. **Tot aquest conjunt escultòric és d'una gran singularitat a Catalunya, ja que es troben representacions no gaire ortodoxes dins de la religió catòlica.** A l'absis es poden veure diverses representacions de cares, alguna de patiment, altre d'emmordassat, braus, pinyes, un músic, una cabra, un musulmà a l'inrevés, dues llunes, un porc senglar, un home amb dos caps, un boig, etc., on tots tenen la seva simbologia.

A l'interior la part més singular és la galeria elevada que, junt amb la Seu d'Urgell, es consideren elements excepcionals a Catalunya. S'hi accedeix per una torre amb escala de caragol i una vegada a dalt es poden admirar uns bells capitells amb figures humanes i diversos motius. A l'interior de l'absis es troba una sanefa molt representativa de diversos elements, animals, plantes, etc.

Portalada de Santa Maria de Covet. Detall de representacions d'Adam i Eva, el signe de Geminis i saltimbanquis. A baix, detall absis amb diverses representacions

Esquerra: nau Església Santa Maria de Covet.
Dreta: capitells de la galeria amb ornaments.
A baix: cenefa amb diversos elements animals
i vegetals

MUSEU DELS DINOSAURES

Després de la visita a aquesta singular església ens vam encaminar cap al Museu dels Dinosauris d'Isona denominat també Museu de la Conca Dellà. Va iniciar les seves activitats com a Museu Municipal el 1990. Després d'un període de remodelació es va tornar a obrir el 1995, ja no només com a museu local, sinó també per desenvolupar el projecte del Parc Cretaci a partir del patrimoni de la Conca Dellà. Està situat dins d'una vella casa que va sobreviure als bombardejos del 1938 durant la Guerra Civil.

En aquest centre el visitant té l'ocasió de descobrir que un temps enrere la zona va ser ocupada per ibers, romans i en un temps encara molt més remot, per alguns dels darrers dinosaures que van habitar el planeta. El museu dividit en diferents plantes, on en cada una s'explica les diferents èpoques de la zona. Al soterrani es troba l'antic celler on es conreava la vinya, testimoni ancestral des de l'època romana,

fins a mitjans del segle XX. La planta baixa on es troba l'entrada està dedicada a la riquesa cultural i geogràfica de la Conca Dellà. **En el primer pis el visitant torna enrere 2000 anys, quan Isona era una ciutat força important de l'època romana denominada Aeso; hi podem veure la seva evolució cronològica. En el segon pis i seguint el viatge en el temps es troba l'espai dedicat al període Cretaci de fa 65 milions d'anys enrere.** Aquí s'explica, arran de les restes paleontològiques que s'hi

Tíbia autèntica de l'hadrosaure més gran trobat a Europa

Fèmurs i vertebra de Tiranosaure

han trobat, totes les dades de com eren els animals que hi vivien en aquella època: els dinosaures. S'hi poden veure diversos fòssils trobats a la Conca Dellà i el seu entorn.

Després d'aquesta interessant visita que ens va fer anar tants milions d'anys enrere en el temps vam tornar a la realitat actual per anar a dinar al restaurant Miami d'Isona, on, com sempre sol ser habitual per tota aquesta zona, vam poder gaudir d'un esplèndid àpat. Després d'una curta sobretaula, ja que el temps

no ens ho permetia, ens vam encaminar cap a la propera visita, l'església de Sant Esteve a l'Abella de la Conca.

ESGLÉSIA DE SANT ESTEVE

Arribats al petit poble, tots ens vam quedar embadalits per les panoràmiques de les muntanyes, realment espectaculars. I aquí en un petit turó es troba l'església romànica de Sant Esteve, que està documentada per primera vegada l'any 1151. Formava part de les possessions del monestir de Santa Maria de Solsona. A destacar és el seu campanar-torre de dos pisos.

Església de Sant Esteve

Panoràmica d'Abella de la Conca

Al seu interior, segons ens van explicar, hi havia un preuat retaule, creació de Pere Serra sobre el 1380 i que l'any 1972 va ser robat. El retaule que es pot veure avui en dia l'església és una còpia. Un marxant el va voler vendre als Estats Units i com que la Interpol i l'FBI ja estaven sobre avis del robatori, a causa del seu gran valor, quan el van voler vendre es va tornar a recuperar. Va ser entregat al representant del Bisbat d'Urgell el 1978

Actualment aquest original es troba al Museu Diocesà de la Seu d'Urgell. Tot això ens ho va explicar la Sònia Clotet, que és periodista i ha fet una acurada investigació sobre el tema.

Per a més informació, a la revista Sapiens del mes de novembre passat, va sortir un complert reportatge sobre el robatori d'aquest valuós retaule, firmat per la mateixa periodista i historiadora de l'art, Sònia Clotet.

Retaule gòtic dels Goigs de la Verge

EL JACIMENT DE LA POSA

Campanià superior-Maastrichtià inferior
(entre 72 i 70 milions d'anys)

El jaciment de la Posa correspon a un estrat sòmic que pertany al Grup d'Anany, datat com a Campanià-Phanerozoic. Aquest material es va dipositar en un estanc just abans de la formació del Pirineu.

Entre les diverses traces fòssils (crinòids) que es poden veure en aquest jaciment hi ha algunes de "bivalves" (coses d'invertebrats marins) que van deixar empremtes a la sorra i càniers de forats ovalats distribuïts per tota la superfície de l'estat.

Aquestes empremtes van ser interpretades inicialment com a petjades de dinosaures i van ser la base científica de l'anomenat Parc Crestat Tassius. Aquesta teoria no té un suport científic i ara s'ha demostrat que les empremtes de petjades de dinosaures són la forma de pas de la mà o una clara empremta de les petjades.

Una nova interpretació del jaciment feta per Paratall i col·laboradors l'any 2001 suggereix que els forats van deixar una empremta que és el resultat de l'activitat alimentària de rajades. Actualment, aquestes empremtes s'interpreten com a empremtes de bivalves, càniers o crustacis. A diferència del que passa amb la petjada feta amb una petjada de dinosaure, l'enterrament no produeix una deformació del substrat, com per exemple es pot observar en el jaciment d'Orcau 2. Així, aquesta superfície es reflecteix a una zona propera a la costa, amb un nivell d'aigua molt baix que podria servir de refugi i lloc d'alimentació per les rajades crinòtiques.

Thalassinoides - un cau d'invertebrat

Les marques que deixen les rajades

QUAN UN INVERTEBRAT MARÍ ENTERRA PART DEL SEU COS A LA SORRA I PRODUËIX UNES EMPREMTES CIRCULARS QUE ROMANEN AL SUBSTRAT.

JACIMENT DE LA POSA

Vam deixar aquesta població després de fer un munt de fotos, ja que l'entorn ben bé s'ho val, per dirigir-nos al Jaciment de la Posa, que forma part del Patrimoni Cultural d'Isona i Conca Dellà. **Durant molts anys es va pensar que els sots en la superfície de la roca d'aquest jaciment corresponien a petjades de dinosaures. Posteriorment aquestes depressions han estat reinterpretades com a marques produïdes per rajades mentre s'alimentaven de petits invertebrats marins en una platja de prop de 70 milions d'anys d'antiguitat.** Les rajades enterren part del seu cos a la sorra i produeixen unes depressions circulars que romanen al substrat.

JACIMENT PALEONTOLÒGIC D'ORCAU 2

I finalment sí que vam poder veure al Jaciment Paleontològic d'Orcau 2 les petjades dels dinosaures, d'aproximadament 70 milions d'anys. Després de caminar una estona per un camí envoltat de boscos, vam arribar al lloc on es poden veure força bé les empremtes que van deixar aquests colossals animals. Aquest jaciment fou descobert el 1984. **Els primers estudis científics descriuen tres morfologies de petjades.** Dues d'elles en principi les van identificar com a petjades amb tres dits o tridàctils. La tercera forma es va assignar a un dinosaure sauròpode de grans dimensions. De les dues primeres actualment no se sap res del cert, però s'ha confirmat que la tercera morfologia de petjada, sí que pertany a un sauròpode. **Han estat ressaltats aquests rastres amb una co-**

Jaciment d'Orcau 2

MANUS (la mà) **PES (el peu)**

EXTREMITAT ANTERIOR

LA PETJADA QUE DEIXA LA MÀ DELS TITANOSAURES PRESENTA UNA FORMA DE "MITJA LLUNA" O "TERCERÀ D'URÀ" I NO ES MARQUEN NI DITS NI UNGLES.

EXTREMITAT POSTERIOR

LA PETJADA QUE DEIXA EL PEU DELS TITANOSAURES PRESENTA UNA FORMA OVALADA ON S'HI POT MARCA LA FORMA DELS DITS I LES UNGLES.

L'Argenteria

loració diferent, on s'aprecia la forma de les mans, com una mitja lluna o ferradura, així com la dels peus, que presenta una forma més ovalada. És un dels primers jaciments amb petjades de dinosaures del Pirineu català. I per la gran diversitat de petjades que s'hi poden veure, aquest jaciment de les Icnites d'Orcau ha estat declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

Ja tard, ens vam dirigir cap a la casa per sopar. Després d'un bon àpat casolà vam tenir un bon colofó, tot acabant la nostra estada amb una copeta d'una bona ratafia, amb la qual vam fer un brindis.

L'ARGENTERIA, la natura feta arquitectura

El diumenge al matí, després de deixar la casa, el nostre itinerari següent va ser el "Joc de Dames", amb el monestir de Gerri de la Sal i l'Estany de Montcortès. Però en Manel, de camí, ens reservava una agradable sorpresa; ens va portar al

Congost de Collegats, entre Pobla de Segur i Gerri de la Sal per poder veure, més que veure podem dir admirar, el lloc anomenat "L'Argenteria", el lloc on Gaudí es va

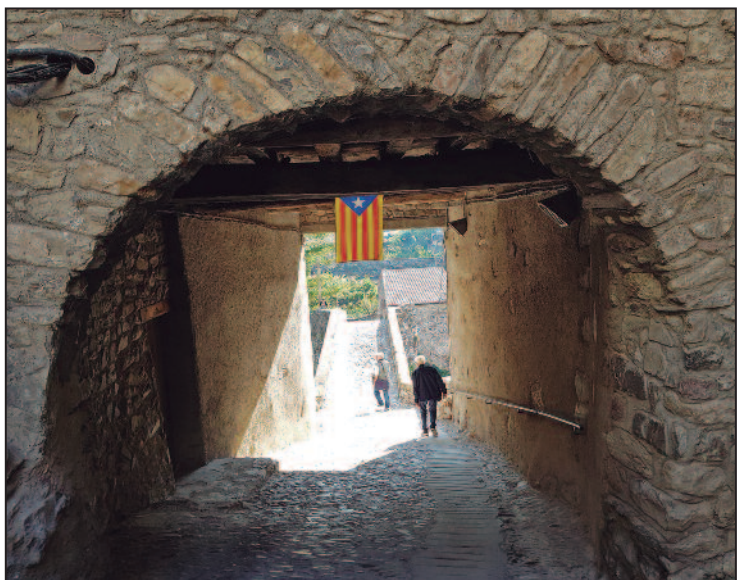
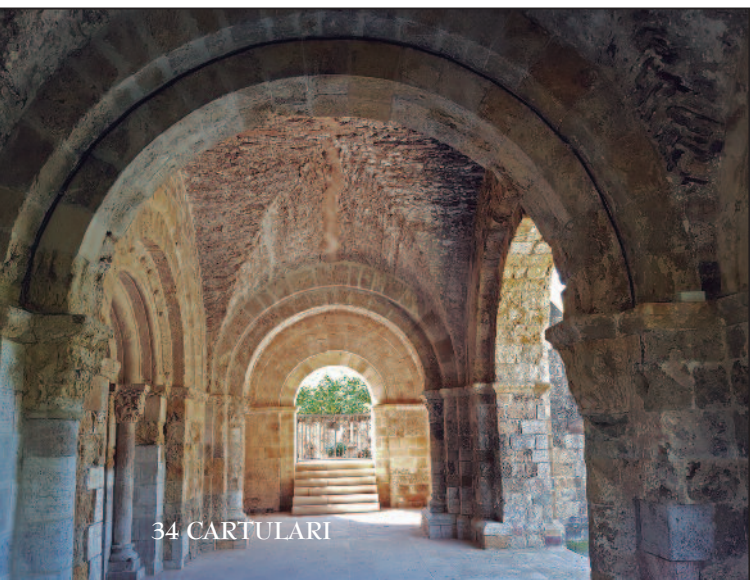
Església de Gerri de la Sal

inspirar per fer la Sagrada Família. No ens va estranyar gens que s'inspirés veient aquest indret. Les imatges parlen per si soles. **El seu nom prové dels reflexos de color argent que sobre la capa de glaç de l'hivern es forma quan els raigs de Sol hi incideixen.** Segons s'explica, quan Antoni Gaudí va veure tanta bellesa va quedar impressionat i li va servir d'inspiració per dissenyar la seva gran obra, la Sagrada Família. La formació de l'Argenteria és originada pel fet que l'aigua es va filtrant per la roca calcària, la va erosionant i fa precipitar el bicarbonat de calci per la vegetació.

JOC DE DAMES SANTA MARIA DE GERRI DE LA SAL

Després d'aquesta parada genial, vam anar directes cap a Gerri de la Sal, on la Noemí, la nostra guia, **ens va parlar d'un projecte força reivindicatiu en què s'explica des de la perspectiva de les dones el paper tan important que van tenir a l'Edat Mitjana i que no ha estat prou reconegut ni divulgat. És el "Joc de Dames", una ruta tu-**

ristica patrimonial on les entitats que gestionen el castell i la canònica de Mur, Santa Maria de Gerri, Sant Pere de Burgal i Santa Maria d'Aneu expliquen el que va passar al Pallars als segles XI i XII. La visita va començar al pont romànic dit del Monestir o Gerri, sobre el riu Noguera Pallaresa i que uneix la vila amb el monestir. Els seus orígens es troben en una primitiva església visigòtica, posteriorment derruïda pels sarraïns. Va ser fundat el 20 de juny de 807, quan es va formar la primera comunitat monàstica sota l'advocació de Sant Vicenç, que va cristianitzar el territori i es va anant formant un poblat entorn del monestir. Posteriorment i sota la regla de Sant Benet va passar a l'advocació de Santa Maria. **El principal finançament de la comunitat eren les salines, que estan documentades ja en el segle IX i que van ser el principal recurs econòmic de Gerri.** I el pas del pont estava també controlat per la comunitat amb un pagament de peatge. A la meitat del segle IX el monestir comença a tenir un creixement progressiu sobretot gràcies a les importants donacions. La família comtal de Pallars també va tenir relació amb el finançament del monestir, ja que va fer nombroses donacions. La dona d'Artau, la comtessa Lluçia, va fer moltes aportacions, però els comtes també exi-

gien molt. El monestir es va veure també beneficiat per la separació dels dos Pallars, ja que volien que prenguessin partit per un o per l'altre.

LES DONES AMB LA LLEI VISIGÒTICA TENIEN PODER I LLIBERTAT PER PODER FIRMAR DOCUMENTS I EXERCIR TASQUES LEGALS. QUAN LES DONES VAN PERDRE EL PODER ÉS QUAN MOLTES ES VAN POSAR MONGES I AIXÍ AGAFAVEN CULTURA DONCS ESTUDIAVEN I S'INSTRUÏEN DINS EL CONVENT.

La comunitat no estava disposada a acatar ordres dels comtes i van demanar al papat deixar d'estar sota la jurisdicció dels comtats. L'any 966 els monjos van aconseguir la protecció directa de la Santa Seu.

Fins al segle XIII, la comunitat va anar progressant, però va ser al segle XIV, quan van tenir molts conflictes, a causa de la decadència econòmica i jurisdiccional i els continus enfrontaments amb els senyors del Pallars. El 1835 la comunitat va haver de marxar per la desamortització i l'església va passar a ser parròquia i es van perdre les salines. Al quedar abandonat, les pujades d'aigua van anar acabant finalment amb el monestir, que es va ensorrar. Les salines avui en dia estan en mans de diversos propietaris.

Del conjunt monàstic l'únic que es conserva és l'església. El temple fou construït al segle XII i consagrat el 25 de setembre de 1149. L'interior d'aquesta església de l'antic monestir és majestuós i alhora molt auster. A l'altar, l'absis estava decorat amb pintures barroques que van retirar per a la seva conservació, ja que l'església està amenaçada pel salnitre. Es poden veure unes imatges antigues de com era l'església en un altre temps. El cor va ser destruït durant la Guerra Civil. Actualment es fan concerts en el seu interior i depèn del Bisbat d'Urgell.

Ja finalitzada aquesta interessant visita ens vam dirigir cap a l'estany de Montcortès per gaudir del seu esplèndid paisatge. Amb gran diversitat de fauna, l'estany es troba a 1.065 m d'altitud, a la comarca del Pallars Sobirà. És l'únic llac natural junt amb el de Banyoles i Bastours que no és d'origen glacial, sinó que les seves aigües provenen d'una font subterrània, i com tants altres llocs del Pallars també té la seva pròpia llegenda.

Finalitzades ja totes les visites programades en aquesta sortida ens vam dirigir a l'Hotel-Restaurant Terradets a Cellers, on vam fer un bon dinar self-service amb unes vistes molt boniques al pantà de Terradets i després d'una sobretaula i una mica de passejada per l'entorn, ens vam enfilar ja cap a Barcelona, satisfets per tot el que vam veure i viure. Encara ens va quedar temps pel camí de poder visitar l'exterior del castell de l'Aranyó, del segle XV. Com a curiositat, al segle IX va ser propietat de la família de l'escriptor català Manuel de Pedrolo, però això serà una altra història, que esperem que aparegui en un proper Cartulari. ©

Estany de Montcortès

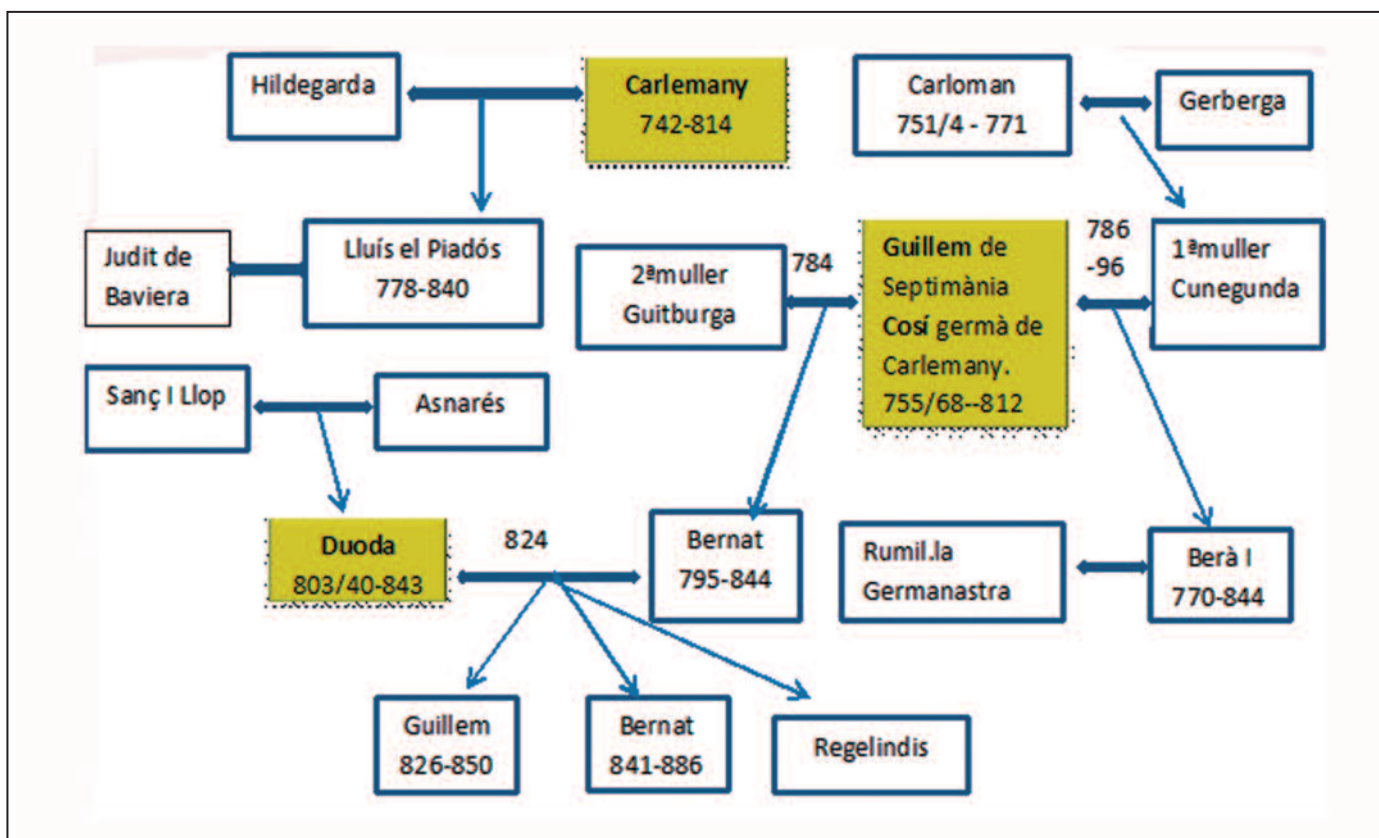

Per Nati Regàs
 Escriptora i
 ponent medieval

Duoda va néixer en una família de l'alta noblesa, a la primera meitat del segle IX (entre l'any 803 i 810) a les terres de l'imperi carolingi, l'època alt medieval catalana del s. IX, un segle difícil i bastant violent, a la Septimània, i morí en una data imprecisa dels anys quaranta del mateix segle, posterior al 843). Era d'origen aristocràtic germànic o gòtic. Quan parlem de temps tan antics poques

dades són conegudes i segures, fins i tot el seu mateix nom i les dates exactes de naixement i mort.

Era una dona culta, que tenia un ple domini del llatí, i coneixia el grec, l'àrab, a més, és clar, d'algun dialecte alemany i la literatura religiosa de l'època, des de la Bíblia a textos religiosos, Sembla que va destacar en l'art de la il·luminació de pergamins i en l'escriptura i tractats educatius.

DUODA

LA COMTESSA ESCRIPTORA

Una mare forta en la distància

L'agost del 829 l'emperador Lluís el Piadós, va enviar el seu fill Lotari I a Itàlia, amb el títol de rei. Per substituir-lo a la cort, va cridar Bernat de Septimània, tenint la custòdia del nen Carles (després Carles II el Calb). Bernat va confiar el govern dels seus comtats al seu germà Gaucelm, que per això també fou nomenat marquès.

Al cap de pocs mesos d'estar a la cort, Bernat ja s'havia creat molts enemics que van fer córrer el rumor d'una relació il·lícita amb l'emperadriu, Judit de Baviera, esposa del rei franc Lluís el Piadós, Si hi va haver passió o si els van acusar d'adulteri per raons polítiques, no ho sabrem mai. El que és segur és que el comte Bernat va tenir molts conflictes a la Cort franca, i que en va mantenir sempre allunyada la seva esposa, El comte va fer que la seva dona es quedés al castell d'Usès (Occitània) una de les set ciutats amb bisbat que pertanyien al Llenguadoc, a la Septimània, mentre ell era a la cort estimant/conspirant.

Aviat, però, va abandonar la cort d'Aquisgrà en una data desconeguda, després del 826, any del naixement de Guillem, i es traslladà a Usès, vila del Baix Llenguadoc, als dominis del marit i, aquí, va néixer el seu segon fill, Bernat, l'any 841, de qui no va poder ni saber-ne el nom, ja que, ella escriu a en Guillem que "Encara molt petit i

Etapa històrica:

Alta Edat Mitjana, segle IX, imperi carolingi, regnats de Carlemany, nasqué a Lieja, (Bèlgica) el 2 d'abril del 742, va ser nomenat emperador, pel Papa, a Roma, el dia de Nadal de l'any 800. I morí a Aquisgrà (Alemanya,) el 28 de gener del 814. Lluís el Piadós (fill,) va conquerir Barcelona als àrabs el 801, i va refermar l'autoritat franca sobre Pamplona i els bascos el 813). Després va ser l'encarregat de nomenar els primers comtes de Barcelona des de Berà I (primer comte de Barcelona) fins a Bernat de Septimània. I Carles el Calb.

L'any 814, comença el problema successori, per bé que el fill de Carlemany (Lluís el piadós) fou nomenat emperador associat l'any 813. Amb tot, les disputes successòries foren moltes i la vida de Duoda es va veure sacsejada per aquestes discòrdies, que van desencadenar un seguit d'intrigues palatines i accions bèl·liques en què la violència de la lluita pel poder amenaçava la societat sencera.

Castell d'Usès

grat els savis consells de la mare, va seguir l'exemple del pare i es va aixecar contra les forces franques per recuperar el comtat de Barcelona. Dos anys després el van derrotar i va ser executat l'any 850 a l'edat de vint-i-quatre anys. En Guillem, evidentment, va ser un fill clavat al seu pare i no va seguir els consells de la mare.

“Manual per al meu fill” el va escriure per transmetre-li tot el seu amor i coneixement en la llunyania. Ella és un bon exemple del valor simbòlic i material de la maternitat, i del sofriment i angoixa que pot patir una mare quan s'utilitza políticament la maternitat.

abans de rebre la gràcia del baptisme, el vostre senyor i pare de tots dos, Bernat, el va fer portar a la seva presència a Aquitània, acompanyat per Elefant, bisbe de l'esmentada ciutat, i per altres fidels seus”. L'allunyament del món de la cort, on havia crescut Duoda va ser ja per sempre més, de manera que els sentiments d'enyorament, d'estranyesa i de solitud li van ser ben coneguts.

Duoda, hi viu acompanyada d'algunes dames de confiança dedicada a organitzar i administrar les terres i els seus habitants, mentre Bernat de Septimània, Noble format probablement al palau imperial, ja que el seu pare era cosí germà de Carlemany i fou apadrinat per Lluís el Piadós, participa en les lluites de l'Imperi Carolingi, sovint en perjudici de la seva família i el seu patrimoni.

Duoda va aprendre a viure sola, governar el castell, a gestionar les terres i fins i tot va negociar préstecs a cristians i jueus per a les operacions armades del seu marit. Potser no li sabia greu estar lluny del comte, però el que la va esqueixar és que ell s'endugués els fills per utilitzar-los com unes peces més del seu joc polític. Volia continuar educant-lo encara que fos a distància, però sobretot necessitava mantenir el fil d'amor entre mare i fill, que ell la trobés entre les pàgines cada cop que necessités el seu consell o escalf.

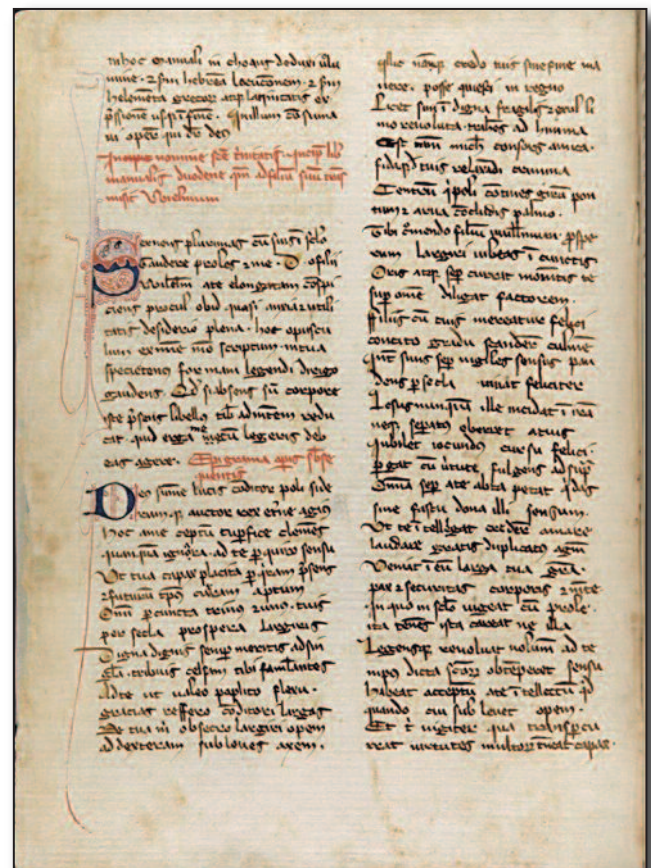
Cap al 841, Bernat de Septimània utilitza el seu fill Guillem com a penyora en uns pactes amb l'emperador i Duoda sembla que no torna a tenir-lo amb ella, cosa que l'empeny a escriure com a consol i com a mitjà per no trencar els lligams amb ell.

Abans, cap al 830, la gestió política de Bernat l'enfronta a una part de l'exèrcit i amb tres fills de l'emperador Carlemany; aleshores fugí del Palau i busca refugi a Barcelona. Després de diferents acords i desacords amb els fills de Carlemany, el marit de Duoda, el maig del 844 va ser presentat davant Carles. Aquest va ordenar la seva execució i Bernat va ser decapitat. Lotari va acusar Judit d'haver comès adulteri amb el comte de Barcelona Bernat de Septimània, i a Carles de ser un fill bastard. Els seus títols i honors són lliurats a Sunifred, pare de Guifré el Pelós. Guillem havia estat educat per a la guerra i mal-

Una mare allunyada i apartada dels seus fills

Sola i enyorada en el seu castell, va escriure un manual d'educació per el seu primogènit, el Manual per al meu fill (Liber Manualis), entre l'any 841 o 842 i el 843, sent considerat el primer tractat pedagògic de l'Edat Mitjana. Aquest tractat, avui de gran importància històrica més que literària, va ser una manera d'intentar mantenir el vincle amb el fill arrabassat. Constitueix un veritable tractat de teologia moral, i és important per ser la primera obra d'aquest gènere escrita per una dona.

Liber Manualis, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, ms. 569, fol. 57 v

En el tractat li explica els seus ideals religiosos i mundans, "... es tracta d'un notable retrat d'una dama digna i culta, colpejada, però no abatuda per les dificultats de la vida".

Aquest marit, a qui ella anomena, al Liber Manualis, com el meu senyor i pare teu, era un personatge bel·licós i intrigant, que lluitava pel poder de banda a banda de l'imperi i que va ser nomenat pels reis francs, dues vegades, comte de Barcelona (826-832 i 835-844). Després de molts conflictes pels afanys de poder de Bernat, el rei Carles el Calb va prendre, com a ostatges, els dos fills.

¿Com es pot comprendre i explicar un enyorament, una estranyesa i una solitud d'una dona allunyada de la seva família d'origen i de les seves amigues d'infantesa, que emigren actualment per diferents motius, soles o seguint al marit, forçades o voluntàriament?

El Liber Manualis consta d'onze capítols amb setant-tres paràgrafs de desigual longitud que persegueixen un mateix objectiu: que Guillem observi una bona conducta que el faci virtuós i s'allunyi dels vicis i dels errors per tal que arribi a ser un home perfecte: «Feliç aquell home que, per la gràcia dels seus mèrits, caminant encara per la terra, evita, amb el seu peu, el fang i el llot. I ja té el seu nom inscrit en el regne del cel»

Emma de Barcelona (880 - Sant Joan de les Abadesses, 942) Primera abadessa de Catalunya, filla de Guifré el Pelós, diu:

A mi, em confortava molt de llegir un llibre que havia tingut la sort que m'arribés a les mans. Era el Liber Manualis, que com tota obra d'aquell temps, era escrit en llatí.

El contingut m'interessava en gran manera, perquè m'ajudava en la meua formació. Tot eren consells d'una mare al seu fill adreçats al bé de la seva ànima, així com el comportament que havia de seguir en l'alta responsabilitat a què estava destinat. Jo hi trobava una gran semblança al meu cas i el seguia amb tanta atenció i afecte com si hagués estat pensat per a mi mateixa. **Havia sortit l'any 843 de la ploma de Duoda, comtessa de Septimània i de Barcelona, esposa de Bernat de Tolosa, parent proper de Carlemany i ratificat per Lluís el Piadós en la infeudació d'aquests importants comtats que ara eren del nostre casal. Com a comte de Barcelona, fou sempre mal acceptat pel nostre poble i això provocà el 827 la rebel·lió d'Aissó i de Guillemó.**

El destinatari era el famós Guillem II de Tolosa, fill de Duoda i de Bernat de Tolosa, de Septimània i de Barcelona. Guillem al seu torn també fou comte de Barcelona, ciutat on tingué un tràgic final, ja que el 850 fou decapitat per traïció al rei Carles el Calb, pel fet de continuar la política d'emancipació del vassallatge que devia al seu parent el rei franc i que havia iniciat el seu pare.

Vint-i-vuit anys després, el meu pare esdevenia comte de Barcelona per investidura i jurà fidelitat al rei amb tota la força del ritu d'honor: la infeudació i l'homenatge.

El Liber Manualis, certament era un llibre petit, però contenia tota la riquesa dels alts i bells ensenyaments dirigits al seu fill per una mare piadosa, sensible i culta.

Tenia capítols dedicats a Déu, la moral i la pregària. Al respecte que es deu al pare i senyor, als prínceps i a l'acomodament a grans i petits. L'exhortava a ser un home perfecte i a enfortir-se en la lectura i la pregària.

Una mare forta en la llunyania

Duoda va ser dama d'estirp noble nasqué en un temps de l'Alt medieval, en l'art dels pergamins, sobresortí amb una clara i tendre gran bellesa.

Bona part de les mares podem tindre als fills al costat nostre, però ella els tenia allunyats sens beneplàcit, arrabassats per l'home que estimava.

El dolor li menjava l'existència doblegava el vigor a poc a poc, i la mateixa angoixa li va fer escriure uns mots brollats de la seva ànima.

Tot el seu sentiment per als seus fills d'una mare amb la seva solitud. ©

Nati Regàs.

GERMANOR I REIVINDICACIÓ CATALANA A PERPINYÀ

FIER D'ÊTRE CATALA

Per Maribel Gallèn

La Diada de Catalunya Nord, es va celebrar el 7 de novembre, com tots els anys a la capital del Rosselló, però la concentració massiva vinguda de diferents llocs de parla català es va fer dissabte 10 de novembre sota el lema: "Esborrem el Tractat dels Pirineus".

El Tractat dels Pirineus és la signatura del dia 7 de novembre de l'any 1659 entre les dues monarquies, la francesa i la hispànica, per la qual es va donar a França les Comarques del Rosselló i la Cerdanya. Des d'aleshores, el Tractat que no va ser acceptat per les autoritats catalanes, va separar administrativament la Catalunya Nord de la resta de territoris de cultura catalana. Des de llavors es reivindica la unitat nord-catalana amb la resta dels Països Catalans.

Mapa dels Pirineus, fet per Nicolas Sanson entre 1659 i 1667, on es mostra la frontera entre Espanya i França després del Tractat dels Pirineus.

l'1-O. Serveix també per reivindicar la llibertat dels "presos polítics i exiliats" i condemnar la repressió i la falta de Democràcia que pateix el poble català per part de l'Estat espanyol.

Un gran nombre de catalans Independentistes, marxen cap a Perpinyà per preparar una gran manifestació d'agraïment al suport que ens van donar els germans de la Catalunya Nord durant

S'organitzen autocars per anar-hi des de diferents punts dels Països Catalans. És la manifestació més gran dels últims anys; els organitzadors compten unes 10.000 mil persones, que es concentren a les 16 h a la Pl. de Catalunya, des d'on surten en direcció al Castellet, on a les 18 h se celebra l'acte polític.

A la plaça del Castellet és on el vicepresident d'Òmnium Cultural en Marcel Mauri i la presidenta de l'Assemblea Nacional Catalana, Elisenda Paluzie, fan una lectura molt emotiva de les cartes d'en Jordi Cuixart i Jordi Sánchez (presoners a Lledoners). Paraules textuais d'en Cuixart: "**La causa per la llibertat ens ha agermanat més encara. Amb la vostra immensa generositat vam fer de l'1 d'octubre l'exercici de sobirania col·lectiva més preciosa que ha viscut Europa en els últims anys**". Va haver-hi un fort aplaudiment i la gent allà present estava molt emocionada amb un nus a la gola. Més d'una llàgrima es veia caure dels ulls.

Més tard, varen repartir torxes i un riu de gent va marxar cap a la Casa Musical, on, a les 20 h hi va haver un concert de cloenda.

Fou un gran èxit pels organitzadors de la Diada, entre el quals hi ha la Federació d'Entitats de Defensa de la Llengua Catalana a la Catalunya Nord, amb el col·lectiu SEM; la territorial regional nord-catalana de l'ANC (Catalunya Nord per la independència), i La CUP de Perpinyà, que també celebra aquesta Diada pel seu compte.

Una vegada més queda patent la necessitat de llibertat de la cultura catalana i la reivindicació del dret a decidir del poble català, tal com consta a la "**Declaració Universal dels Drets Humans**" de l'any 1948. ©

**xevi
xivi
xovi
xuvi**

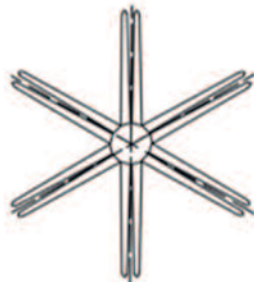
Una gota d'aigua màgica

Sis escuradents (millor plans que rodons) doblegats per la meitat (sense que es trenquin del tot) es situen sobre un marbre o una taula formant una estrella com el dibuix que mostra la figura A.

Tireu una gota d'aigua en el centre, i al mullar

els punts dels escuradents per on s'han doblegat es produirà un efecte higroscòpic: la figura s'obrirà i originarà una estrella de sis puntes bastant regular (figura B).

Sense tocar res, només amb una gota d'aigua, aconseguireu aquest efecte màgic.

A

B

Feu una Subscripció a la revista Cartulari i per rebéreu els dos exemplars que s'editen semestralment

**14€
l'any**

Si esteu interessats a posar publicitat a la nostra revista truqueu al telèfon que surt més baix i us informarem en tot el que necessiteu. Si truqueu i dieu que heu vist aquesta informació, tindreu un preu especial

Tant per la subscripció com per la publicitat el telèfon i e-mail de contacte:
93 325 77 91 - institut@cartulari.cat

SOFTDESK España, S.L.

Since 1997

Business representation agency and commercial brokerage

CAD/CAM/CAE - BIM

ARCHITECTURE, ENGINEERING & CONSTRUCTION COLLECTION

PRODUCTS DESIGN & MANUFACTURING COLLECTION

MEDIA & ENTERTAINMENT COLLECTION

HEADQUARTER

Plaça de l'Enginyer Deulofeu, 10 B- 2a.
08914 BADALONA (Barcelona) -Spain -

Phone: +34 93 5193919 / +34 2426346 / +34 611 460484
e-mail: softdesk@softdesk.cat

Number of into-community operator for VAT purposes: ESB61801136

Àngel Gordon Hipnòleg Clínic

*Què podem aconseguir amb la
Hipnosi clínica?*

1. Eliminar l'addicció al tabac i altres addiccions
2. Alleujar trastorns afectius
3. Ansietat i depressió
4. Tractament de dolors crònics i fibromiàlgia
5. Millorar defenses de persones que reben quimioteràpia
6. Induir al somni a persones que pateixen d'insomni
7. Tractament indicat per a obesos que volen perdre pes

Avui al segle XXI
"La Hipnosi clínica"
és clau per solucionar
"els teus problemes"

C/Bailén, 169, pral. 3a
08037 Barcelona
Tel. i Fax 934 592 255

C/ Canonge Dorca, 4, 1r
17005 Girona
Tel. 630 051 601

angelgordonlions@hotmail.com

